

**Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти Полтавської міської ради
Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради
Наукове товариство «Академія обдарованих»**

НАУКОВІ ТА МИСТЕЦЬКІ ВИМІРИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

**Збірник матеріалів
підсумкової конференції
за результатами науково-дослідницької роботи
в Ліцеї № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради**

Полтава 2026

**УДК 37.091.33-027.22:001(062)
Н-34**

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Ліцею № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради
заборонено

Наукові та мистецькі виміри очима здобувачів освіти: збірник матер. підсум. конф.
Н-34 за результатами наук.-дослідн. роботи в Ліцеї № 14 «Здоров'я» Полтавської міської
ради (м. Полтава, 23 квітня 2026 р.) / відп. ред. О. А. Федій. Полтава. 2026. **97 с.**

Редакційна колегія:

Пилипенко Наталія Миколаївна – директор Ліцею № 14 «Здоров'я» Полтавської міської
ради, вчитель біології;

Федій Олександр Анатолійович – заступник директора Ліцею № 14 «Здоров'я» Полтавської
міської ради, вчитель географії та економіки, кандидат педагогічних наук, доцент;

Федчун Наталія Анатоліївна – заступник директора Ліцею № 14 «Здоров'я» Полтавської
міської ради, вчитель української мови та літератури, відмінник освіти України;

Кисла Ірина Іванівна – вчитель української мови та літератури Ліцею № 14 «Здоров'я»
Полтавської міської ради, заслужений вчитель України;

Кулинич Світлана Юріївна – вчитель української мови та літератури Ліцею № 14
«Здоров'я» Полтавської міської ради;

Куратник Тетяна Вікторівна – вчитель технологій Ліцею № 14 «Здоров'я» Полтавської
міської ради.

Рецензенти:

Ткаченко Андрій Володимирович – доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Бур'ян Віктор Іванович – методист відділу розвитку природничих та математичних
дисциплін Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського.

*Збірник «Наукові та мистецькі виміри очима здобувачів освіти» містить матеріали,
які надіслані до участі у підсумковій конференції за результатами науково-дослідницької
роботи в Ліцеї № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради. Матеріали збірника
висвітлюють теоретичні та практичні аспекти освітніх технологій та вивчення шкільних
предметів з різних освітніх галузей. Публікації можуть бути використані здобувачами
освіти, вчителями на уроках та в позашкільній діяльності.*

*Друкується згідно з Ухвалою науково-методичної ради Ліцею № 14 «Здоров'я»
Полтавської міської ради, протокол № 5 від 23.04.2026 року.*

**УДК
37.091.33-027.22:001(062)**

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

© Ліцей № 14 «Здоров'я», 2026

ЗМІСТ

Пилипенко Н. М., Федій О. А., Федчун Н. А. СТАН РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЛІЦЕЇ № 14 «ЗДОРОВ'Я»: ПІДСУМКИ ДВОХ РОКІВ	
Бабенко Є. Є., Зубко О. В. ЛЮБОМИР ЛЕМЕШКО – ГОРДІСТЬ ПОЛТАВИ І НАШОГО ЛІЦЕЮ	
Бабенко Є. Є., Куратнік Т. В. РОЛЬ ВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА У ПІДТРИМЦІ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ	
Белова Н. Є., Овсяник Л. М. «ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ ПОБЛИЗУ ДИКАНЬКИ» – ВІЗИТНА КАРТКА МИКОЛИ ГОГОЛЯ	
Бодак Т. М., Бойко В. О., Куратнік Т. В. ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН ЯК ІНСТРУМЕНТ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	
Бондар Н. В., Кулинич С. Ю. САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНІ ТВОРИ В ПЕРІОДИЦІ (НА МАТЕРІАЛАХ «ЗОРІ ПОЛТАВЩИНИ»)	
Бондар Н. В., Решта В. М. ГЕЙМІФІКАЦІЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
Горб Ф. О., Куратнік С. Л. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЕВИНИ ПАВЛОВНІЇ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО БІОРЕСУРСУ	
Горбик С. В., Зуй А. Р., Куратнік Т. В. «МІНІ СІТУ-ФЕРМА НА ПІДВІКОННІ» ЯК МОДЕЛЬ ВИРОЩУВАННЯ МІКРОЗЕЛЕНІ У ДОМАШНІХ УМОВАХ	
Дерев'янюк Д. Р., Панасенко Н. В. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТРАДИЦІЙНОГО НАРОДНОГО ОДЯГУ ПОЛТАВЩИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ГУРТКА «МУЗЕСЗНАВЦІ» (НА ПРИКЛАДІ ЖІНОЧОЇ КЕРСЕТКИ)	
Добренський А. І., Цуприк Л. С. ШЛЯХ ДО УСПІХУ: ВИПУСКНИКИ ЛІЦЕЮ, ЩО ТВОРЯТЬ СУЧАСНІСТЬ	
Іванченко М. А., Казакова Т. М. АЕРОДИНАМІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОНОМНОГО ПОЛЬОТУ БПЛА	
Козоброд К. П., Кисла І. І. МОВЛЕНСВІ ЖАНРИ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ	
Коротя М. С., Чернусь Ю. С. НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ У ТВОРЧОСТІ УЛАСА САМЧУКА	
Крамаренко О. Г., Лоцько В. І. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЦИФРОВИХ МОДЕЛЕЙ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ	
Кузьмич А. В., Кисла І. І. УРБАНОНІМНИЙ ПРОСТІР У РОМАНІ «ЛАЗАРУС» СВІТЛАНИ ТАРАТОРІНОЇ	

Мацюк К. І., Кузнецов Д. С. ВПЛИВ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА КУЛЬТУРУ СПІЛКУВАННЯ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ	
Немировський М. М., Косенко А. Г. АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
Нікітюк М. Г., Соколик М. О. ВПЛИВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	
Нікітюк О. Г., Корж Є. В. ЗЛОЧИНИ НА ТЕРИТОРІЇ ПОЛТАВЩИНИ У ПЕРІОД 2024-2025 рр., ЗДІЙСНЕНІ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ ЗА КЛАСИФІКАЦІЄЮ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	
Плескач А. О., Коба Л. М. КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК СКЛАДОВА НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ	
Подолян М. Д., Пелих І. П. МУЗИКА ЯК ЩИТ: МАГІЧНА ДІЯ МЕЛОДІЙ У БОРОТЬБІ ЗІ СТРЕСОМ ТА ТРИВОГОЮ	
Роман А. А., Блажівська О. В. МОДЕЛІ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ	
Рубан Н. М., Куратнік С. Л. СОНЯЧНІ ТЕПЛОВІ КОЛЕКТОРИ ЯК ЗАСІБ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГІЇ	
Рубан Н. М., Терещенко О. В. ПРИЧИНА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ	
Савченко Т. Р., Коба Л. М. ТВОРЧІСТЬ ЯК ФАКТОР ОСОБИСТІСНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ АНЖЕЛИ ШИЛО)	
Степанов Д. В., Федій О. А. ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ЇЇ РОЗВИТКУ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	
Токар У. Б., Федій О. А. СПОЖИВЧИЙ КОШИК В УКРАЇНІ: ЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ	
Федій З. О., Т. В. Куратнік Т. В. ЕВОЛЮЦІЯ ТЕКСТИЛЬНОЇ ІГРАШКИ: ВІД НАРОДНОЇ ТРАДИЦІЇ ДО СУЧАСНОГО ДИЗАЙНУ	
Христич Д. Р., Федій О. А. ГЕОДЕМОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ СІМЕЙНО-ШЛЮБНОЇ СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Цись Д. Р., Міщенко Л. Б. ФЕНОМЕН ОСТРОГРАДСЬКОГО: ЯК СТАТИ МАТЕМАТИКОМ СВІТОВОГО РІВНЯ, ПОПРИ ПЕРЕШКОДИ	
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	

Наука відкриває світ, мистецтво допомагає його відчутти

Сучасний освітній простір є відображенням динамічного розвитку науки, технологій та мистецтва, він формує в молоді нові підходи до пізнання світу й осмислення культурних і соціальних процесів. У сучасних умовах особливого значення набуває залучення здобувачів освіти до науково-дослідницької та творчої діяльності, що сприяє розвитку критичного мислення, дослідницьких умінь і творчого потенціалу.

Збірник «Наукові та мистецькі виміри очима здобувачів освіти» об'єднує результати досліджень і творчих пошуків учнів – молодих дослідників, педагогів-наставників та науковців-консультантів Ліцею І4 «Здоров'я» Полтавської міської ради. Представлені у виданні статті відображають широкий спектр актуальних проблем сучасної науки, освіти та мистецтва, демонструючи прагнення молоді до пізнання, аналізу й осмислення важливих природничих, суспільних і культурних явищ.

У контексті профілізації освіти особливого значення набуває залучення учнів до науково-дослідницької діяльності. Профільне навчання створює умови для поглибленого вивчення окремих галузей знань, що дає змогу здобувачам освіти долучатися до справжньої наукової роботи, розвивати власні ідеї, формувати дослідницькі компетентності та представляти результати своїх досліджень у науковому середовищі.

Особливої актуальності науково-дослідницька діяльність та публікаційна активність набувають у контексті підвищення освітнього та наукового рейтингу закладу освіти. Участь учнів і педагогів у підготовці та публікації матеріалів сприяє зміцненню іміджу ліцею як інноваційного освітнього середовища, що підтримує інтелектуальний розвиток молоді та стимулює дослідницьку ініціативу. Наявність наукових публікацій, участь у конференціях і видання збірників праць є важливими показниками активності освітнього закладу, адже свідчать про високий рівень організації наукової роботи.

Слова вдячності хочу висловити моїм колегам, вчителям, які супроводжували учнів у процесі підготовки наукових статей. Саме завдяки їхній наполегливій праці, професіоналізму, педагогічній підтримці та зацікавленості у розвитку молодого покоління здобувачі освіти мають можливість робити свої перші кроки у світі науки. Допомога у виборі тем, організації досліджень, опрацюванні джерел та оформленні наукових матеріалів є надзвичайно важливою для формування їхніх дослідницьких навичок, для розвитку наукового потенціалу.

Сподіваюся, що матеріали цього збірника стануть платформою для обміну ідеями, результатами досліджень і творчими надбаннями здобувачів освіти, сприятимуть подальшому розвитку наукової думки, зміцненню співпраці між учнями, педагогами та науковцями, а також підвищенню престижу й наукового потенціалу ліцею.

*Директор Ліцею № 14 «Здоров'я»
Полтавської міської ради*

Наталія ПИЛИПЕНКО

СТАН РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЛІЦЕЇ № 14 «ЗДОРОВ'Я»: ПІДСУМКИ ДВОХ РОКІВ

Н. М. Пилипенко

директор, вчитель біології,
Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради
2105.natalia.2105@gmail.com

О. А. Федій

заступник директора, вчитель географії та економіки,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради
fedyi.alexander@gmail.com

Н. А. Федчун

заступник директора, вчитель української мови та літератури,
відмінник освіти України
Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради
f.tala1919@gmail.com

Сучасна наука без перебільшення є основою розвитку суспільства. Знайомство з наукою в закладах загальної середньої освіти відбувається через систему знань, які закладаються вчителями у навчальних предметах, перші науково-дослідницькі роботи здобувачів освіти у системі функціонування МАН та інших наукових і творчих конкурсах, підготовці дітей до предметних олімпіад.

У Ліцеї № 14 «Здоров'я», незважаючи на виклики сьогодення, педагогічним колективом здійснюється наполеглива, систематична робота по формуванню у здобувачів освіти наукового світогляду, здійсненню перших кроків в експериментальній діяльності, аналізу джерел інформації для виокремлення власної думки та критичного ставлення до фактів, процесів у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Наука допомагає здобувачам освіти розуміти причинно-наслідкові зв'язки, будує міст між теоретичними знаннями та практичними навичками.

Ліцей № 14 «Здоров'я» створює можливості для реалізації наукового потенціалу здобувачів освіти через функціонування товариства «Академія обдарованих», партнерство з закладами вищої освіти, діючі проекти «Успіх – усвідомлений крок до майбуття», «Інтелект – пріоритет нової молоді формації», «Компетентнісний випускник». З 2025/2026 навчального року успішно втілюється проект «Траєкторії профільної освіти». У рамках цих проектів діти беруть участь в предметних олімпіадах, конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН та інших наукових і творчих конкурсах, консулюються з науковцями університетів, які є рецензентами наукових робіт, знайомляться із сучасними професіями, до яких готують заклади вищої освіти. У співавторстві з науковими керівниками, наставниками-вчителями здобувачі

освіти здійснюють апробацію на регіональних, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах, форумах.

У 2024/2025 навчальному році вчителі мають одноосібні статті у наукових виданнях категорії «А» – 1, статті у наукових виданнях категорії «Б» – 2, навчальні посібники – 1, авторське право на твір (монографію) – 2, а у співавторстві з учнями/ученицями надруковані тези та матеріали міжнародних, Всеукраїнських, регіональних конференцій – 25.

Команду ліцею на *міському етапі* Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів представляли 32 учні/учениці, з яких 16 стали переможцями та призерами, серед них: **I місце** – 5 (*українська мова і література* – Альона Кузьмич (вчитель Н. А. Федчун) і Єлизавета Голубицька (вчителі І. І. Кисла і А. С. Тарасевич), *трудове навчання/технології* – Роман Сергієнко (вчитель С. Л. Куратнік), *біологія* – Мирослава Коротя (вчитель Н. М. Пилипенко), *хімія* – Марк Іванченко (вчитель О. В. Штанько)), **II місце** – 8 (*фізика* – Марк Іванченко і Данііл Степанов (вчитель Т. М. Казакова), *правознавство* – Марк Іванченко і Олег Кікоть (вчитель Є. В. Корж), *географія* – Олександр Єрмаков (вчитель О. А. Федій), *економіка* – Олег Нікітюк і Максим Нікітюк (вчитель О. А. Федій), *трудове навчання/технології* – Софія Синягівська (вчитель Т. В. Куратнік)), **III місце** – 3 (*географія* – Єлизавета Голубицька (вчитель А. Г. Косенко), *трудове навчання/технології* – Євген Пустяк (вчитель С. Л. Куратнік), *математика* – Тімур Савченко (вчитель В. О. Олійниченко)). Результати *міського етапу* Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів свідчать про достатній рівень знань учасників змагань. Більшість учасників успішно виконали завдання, виявили глибокі знання, продемонстрували вміння творчо застосовувати теорію на практиці, робити узагальнення та висновки, аргументувати власну думку на відкритих питаннях. Високих результатів досягли вчителі української мови та літератури, правознавства, економіки, фізики, хімії, географії, біології, трудового навчання/технологій, математики.

На *обласному етапі II місце* вибороли: Альона Кузьмич (*українська мова та література*, вчитель Н. А. Федчун), Роман Сергієнко (*трудове навчання/технології*, вчитель С. Л. Куратнік), Марк Іванченко (*фізика*, вчитель Т. М. Казакова). Диплом за **III місце** отримали: Мирослава Коротя (*біологія*, вчитель Н. М. Пилипенко), Марк Іванченко (*хімія*, вчитель О. В. Штанько).

На *I етапі Всеукраїнського конкурсу-захисті науково-дослідницьких робіт* 6 учнів/учениць стали переможцями та призерами, серед них **I місце** – 3 (*українська мова* – Альона Кузьмич (вчитель І. І. Кисла), *психологія* – Анна Лукова (вчитель І. П. Пелих), *хімія* – Анна Ковальова (вчитель О. В. Штанько)), **II місце** – 2 (*українська література* – Степан Іщенко (вчитель С. Ю. Кулинич), *здорове життя – успіх буття* – Ольга Куратнік (вчитель Т. В. Куратнік)), **III місце** – 1 (*англійська мова* – Назарій Рубан (вчитель Д. С. Кузнецов)). Учасники успішно захистили результати власних досліджень і на *II етапі* конкурсу: **II місце** – Альона Кузьмич (*українська мова та література*, вчитель І. І. Кисла) та **III місце** – Анна Лукова (*психологія*, вчитель І. П. Пелих), **III місце** на Обласному літературному конкурсі МАН (номінація «Буктрейлер» «Відлуння заповітів Земляків») – Ольга Куратнік (вчитель Н. А. Федчун).

Результативними для здобувачів освіти ліцею стали перемоги в творчих конкурсах: **I місце** в міському етапі та **II місце** на обласному етапі VII обласного конкурсу дитячої казки «Історії про неймовірне» – Ольга Куратнік (вчитель Н. А. Федчун), **I місце** на III Всеукраїнському конкурсі дитячо-юнацької творчості до Дня захисників і захисниць України «Перемога» від «Алаба» (номінація «Читання вірша») – Максим Нікітюк і Дар'я Слобода (вчитель Л. М. Коба), **I місце** на III Всеукраїнському конкурсі дитячо-юнацької творчості до Дня захисників і захисниць України «Перемога» від «Алаба» (номінація «Художній твір») – Тімур Савченко (вчитель Л. М. Коба), **I місце** на Всеукраїнському літературному конкурсі «У римах світлих оживає слово» – Ольга Куратнік (вчитель Н. А. Федчун), **I місце** на міському (відбірковому) етап обласної виставки-конкурсу декоративно-ужиткового мистецтва «Знай і люби свій край» (номінація «Декоративний розпис, народний живопис») – Вадим Кулинич (вчитель С. Л. Куратнік), **II місце** на VII Міжнародному конкурсі есе учнівської та студентської молоді «Мій Шевченко» – Валентина Кантока (вчитель І. І. Кисла), **II місце** і **III місце** на міському (відбірковому) етап обласної виставки-конкурсу декоративно-ужиткового мистецтва «Знай і люби свій край» (номінація «М'яка іграшка») – Ольга Куратнік та Катерина Козуля відповідно (вчитель Т. В. Куратнік), **II місце** на Міжнародному фестивалі «Рекітське сузір'я-2024» (номінація «Журналістика і публіцистика») – Ольга Куратнік (вчитель Н. А. Федчун), **Гран-прі** на Міжнародному фестивалі «Рекітське сузір'я-2024» (номінація «Проза») – Ольга Куратнік (вчитель Н. А. Федчун).

У 2025/2026 навчальному році, який ще триває, вчителі мають статті у наукових виданнях категорії «Б» – 1, навчальні посібники – 1, тези і матеріали конференцій міжнародного, Всеукраїнського, регіонального рівнів (одноосібні та у співавторстві з учнями/ученицями) – 20.

В організації учнівських олімпіад в новому навчальному році відбулися кардинальні зміни, які дали можливість більшій чисельності здобувачів освіти реалізувати свої здібності та можливості у перших наукових випробуваннях з багатьох предметів, але обмежили втілення інтересів з таких предметів як економіка, трудове навчання/технології, екологія. Зазначені олімпіади були скасовані на державному рівні. Незважаючи на цей факт, на міському етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів 23 учні/учениці ліцею стали переможцями та призерами: **I місце** – 3 (*українська мова та література* – Єлизавета Голубицька (вчитель І. І. Кисла), *біологія* – Мирослава Коротя (вчитель Н. М. Пилипенко), *хімія* – Марк Іванченко (вчитель О. А. Штанько)), **II місце** – 4 (*фізика* – Марк Іванченко і Данііл Степанов (вчитель Т. М. Казакова), *правознавство* – Єлизавета Голубицька (вчитель Є. В. Корж), *англійська мова* – Павло Бабіюк (вчитель І. М. Назаренко)), **III місце** – 16 (*географія* – Матвій Немеровський і Данііл Степанов (вчитель А. Г. Косенко), *математика* – Тімур Савченко (вчитель В. О. Олійниченко), Іван Касай і Дар'я Спеціальна (вчитель Л. Б. Міщенко), *українська мова та література* – Альона Кузьмич (вчитель Н. А. Федчун), Мирослава Коротя (вчитель Ю. С. Чернусь), Назар Бондар (вчитель С. Ю. Кулинич), *правознавство* – Єлизавета Бабенко і Маргарита Скирда (вчитель Є. В. Корж), *англійська мова* – Іван Касай, Євген Пустяк, Поліна Бондаренко,

Марія Соколовська, Назарій Рубан (вчитель І. М. Назаренко),
Альона Кузьмич (вчитель Ю. В. Ступка).

На *I етапі Всеукраїнського конкурсу-захисті науково-дослідницьких робіт* 5 учнів/учениць стали переможцями та призерами, серед них: **I місце** – 4 (*українська мова* – Альона Кузьмич (вчитель І. І. Кисла), *економіка* – Данііл Степанов (вчитель О. А. Федій), *психологія* – Ангеліна Бондаренко (практичний психолог К. О. Ковальова), *біологія* – Іван Касай (вчитель О. О. Герус)), **II місце** – 1 (*педагогіка* – Максим Нікітюк (вчитель М. О. Соколик)). На *II етапі* конкурсу також досягнуті успіхи: **I місце** – 1 (*біологія* – Іван Касай (вчитель О. О. Герус), **III місце** – 3 (*українська мова* – Альона Кузьмич (вчитель І. І. Кисла), *економіка* – Данііл Степанов (вчитель О. А. Федій), *педагогіка* – Максим Нікітюк (вчитель М. О. Соколик)).

Також здобувачі освіти вибороли призові місця на Всеукраїнському конкурсі «Здорове життя – успіх буття» – **II місце** (Єлизавета Бабенко і Катерина Козуля (вчитель Т. В. Куратнік)), Всеукраїнському конкурсі молодіжних науково-технічних проєктів «Inventor UA» на обласному рівні – **II місце** і Всеукраїнському рівні – **III місце** (Артем Зуй і Софія Горбик (вчитель Т. В. Куратнік). Софія Васецька (вчитель О. А. Федій) та Ангеліна Бондаренко (практичний психолог К. О. Ковальова) взяли участь у науковому пітчінгу «Юні творці змін» і були нагороджені грамотами та сертифікатами за вміння обґрунтовувати одержані результати, робити висновки, відстоювати та аргументувати власну думку.

Вчителі ліцею постійно обмінюються науково-педагогічним та педагогічним досвідом з колегами інших навчальних закладів. Вибудовуючи власну стратегію, педагоги закладу презентують свої напрацювання, досвід на широкий загал, є експертами у сертифікації педагогічних працівників (І. Л. Самсоненко і А. А. Шандиба – початкові класи), тренерами НУШ з природничої та здоров'язбережувальної освітньої галузі (Н. М. Пилипенко), технологічної освітньої галузі (С. Л. Куратнік і Т. В. Куратнік), математичної освітньої галузі (Л. Б. Міщенко), читають лекції на курсах підвищення кваліфікації при ПАНО імені М. В. Остроградського (Н. М. Пилипенко, О. А. Федій, Н. А. Федчун, Т. В. Куратнік). Серед освітянської спільноти ліцею вчителі є укладачами та рецензентами освітніх та модельних програм (Н. М. Пилипенко), програм підвищення кваліфікації ПАНО ім. М. В. Остроградського (Н. М. Пилипенко, О. А. Федій) стейкхолдерами (Н. М. Пилипенко, І. І. Кисла, Ю. В. Третинник), членами фахових журі на всеукраїнських предметних учнівських олімпіадах, членами журі різноманітних конкурсів та проєктів.

Систематична, цілеспрямована робота багатьох учителів ліцею з обдарованими учнями/ученицями спрямовує освітній процес на розкриття їхнього індивідуального потенціалу, створення умов для самовираження, досягнення високих результатів у науковій діяльності, вміння відстоювати та аргументувати власну думку.

ЛЮБОМИР ЛЕМЕШКО – ГОРДИСТЬ ПОЛТАВИ І НАШОГО ЛІЦЕЮ

Є. Є. Бабенко

учениця 9-В класу,

Ліцей №14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

lbabenko170@gmail.com

О. В. Зубко

вихователь групи подовженого дня,

Ліцей №14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

elena.zubko1702@gmail.com

Можна сміливо сказати, що Ліцей № 14 «Здоров'я» – це стартовий майданчик для добрих починань і злетів її вихованців. Це особливий інститут, у горнилі якого гартується і майбутній спеціаліст виробництва, і патріот України, і зодчий суспільства нового типу, і майбутня еліта нації. І це не просто слова, це реальність, що підтверджується фактами.

Так, наш освітній заклад по праву пишається своїм випускником Любомиром Лемешко, який неодноразово ставав чемпіоном України з плавання, представляючи нашу країну на багатьох міжнародних змаганнях (рис. 1).

Рис. 1. Випускник Ліцею № 14 «Здоров'я»

Любомир Лемешко – корінний полтавець, із Браїлок, де й досі живуть його родичі. З дитинства Любомир, як і більшість хлопчиків, мріяв займатися футболом, грати за «Ворсклу». Проте доля розпорядилася інакше. Батьки, побачивши, що син боїться води, стали наполягати на відвідуванні басейну. Спочатку школяр займався плаванням, так би мовити, для себе. Та все змінилося з переходом Любомира з 13-ї до 14-ї спеціалізованої школи. Це рішення семикласника стало по-справжньому доленосним. У 14 років, поставивши за мету виконати норматив кандидата в майстри спорту, він увесь свій вільний час став приділяти плаванню. І результат не забарився.

Втім, для наполегливого та амбітного хлопця цього виявилось замало. Дотримуючись життєвого кредо «Для людини немає нічого неможливого», він доклав максимум зусиль і невдовзі отримав звання Майстра спорту України. Напевно, саме з того часу Любомир і став сприймати плавання як справу свого життя. Батьки, педагоги та тренерський склад басейну «Дельфін», побачивши в хлопцеві перспективного плавця, всіляко підтримували це прагнення.

Невдовзі 15-річного Любомира зараховують до складу юнацької збірної України. І починається ретельна підготовка до двох чемпіонатів Європи – в Чехії та Фінляндії. Шість разів на тиждень по 2 години у басейні (для відпрацювання безлічі технічних моментів), по 4 години тренувань у спортивній залі (для нарощування м'язів, загартування сили духу та витримки) – ось за таким розкладом готувався хлопець до наступних змагань [4].

Зауважте, при такому навантаженні Любомир ще й гарно вчився: атестат про середню освіту отримав з відзнакою, адже завжди прислухався до батьківських порад: «Ти маєш не лише добре плавати, а й вирости освіченою, розвиненою людиною». Ці слова він не забував ані впродовж років навчання в Університеті економіки і торгівлі, до якого вступив відразу після закінчення школи, ані впродовж півтора року, коли навчався у США, та під час стажування в Італії.

Збігали дні, роки, незмінним залишалося лише ставлення Любомира до плавання – професійна і улюблена робота. Хоч виснажлива й важка, але все ж улюблена.

В одному з інтерв'ю Любомир сказав: «У спорті нічого не трапляється випадково, будь-які успіхи і навіть фортуна приходять до того, хто тренується більш інтенсивно та наполегливо».

У 2014 році полтавець Любомир Лемешко здобув звання чемпіона України та став фіналістом чемпіонату Європи з плавання.

У 2016 році на дистанції 100 метрів у стилі батерфляй встановив новий рекорд України для плавців без гідрокостюмів (52,25 сек) і виконав норматив «А», який дав йому путівку на Олімпіаду [1].

Так, в серпні 2016 року полтавець Любомир Лемешко – срібний призер чемпіонату України серед молоді 2012, 2016 років, дворазовий переможець Національного кубку України 2012 року, неодноразовий чемпіон України, срібний призер Всеукраїнської універсиади, срібний призер чемпіонату Європи, став учасником 31 Літніх Олімпійських ігор у Ріо-де-Жанейро (рис. 2) [2].

Серед 43 учасників, що боролися за звання кращого плавця на стометровій дистанції, наш земляк показав у кваліфікації 23-й результат – 52,51 секунди [3].

Будучи справжнім українцем, людиною цілеспрямованою, вольовою та сильною духом, Любомир і далі продовжує підкорювати водні доріжки. І з кожним роком арсенал його перемог тільки збільшується.

Отже, і не дивно, що до складу гідних представників спортсменів національної збірної України з плавання у 2016 році потрапив і наш полтавець, випускник нашого ліцею Любомир Лемешко.

Рис. 2. Учасник 31-х Літніх Олімпійських ігор у Ріо-де-Жанейро

Список використаних джерел:

1. Виктор Куленко. Лемешко показав результат 52,25. URL : <http://gorod.dp.ua/news/118155> (дата звернення: 08.03.2026); 2. Владислав Власенко. «Полтавщина Спорт». URL : <http://sport.pl.ua/news/8782> (дата звернення: 08.03.2026); 3. Ріо 2016 р. Українець Лемешко не зміг потрапити до півфіналу змагань з плавання. URL : <http://sport.unian.ua/rio2016/1465468-rio-2016>. (дата звернення: 01.02.2026); 4. Станіслав Майзус. Шампанське буде після Олімпіади. URL : <https://poltava365.com/3447-lyubomir-lemeshko-shampan.html> (дата звернення: 08.02.2026);

***РОЛЬ ВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА У ПІДТРИМЦІ МЕНТАЛЬНОГО
ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ***

Є. Є. Бабенко

учениця 9-В класу,

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

вихованка гуртка «Мистецтвознавство»

Полтавська обласна Мала академія наук учнівської молоді

[*lbabenko170@gmail.com*](mailto:lbabenko170@gmail.com)

Т. В. Куратнік

вчитель технологій,

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*tatyanakuratnk@gmail.com*](mailto:tatyanakuratnk@gmail.com)

У сучасних умовах воєнного стану в Україні питання збереження та підтримки ментального здоров'я дітей і підлітків набуває особливої актуальності. Постійне перебування у стані невизначеності, переживання загроз безпеці, інформаційний тиск, вимушені зміни у звичному способі життя та освітньому процесі негативно впливають на психоемоційний стан школярів. У результаті зростає рівень тривожності, з'являються ознаки емоційного

виснаження, знижується здатність до концентрації уваги, саморегуляції та навчальної мотивації. У таких умовах перед педагогами постає завдання пошуку ефективних, гуманних і психологічно безпечних способів підтримки учнів. Одним із перспективних напрямів є використання засобів візуального мистецтва, що активно застосовуються у практиці арттерапії.

Арттерапія розглядається як метод психолого-педагогічної підтримки, що передбачає використання творчої діяльності для вираження емоцій, зниження рівня психоемоційного напруження та розвитку особистісних ресурсів. Візуальне мистецтво як складова арттерапії створює сприятливі умови для самовираження підлітків, сприяє усвідомленню власних переживань, формуванню позитивного емоційного досвіду та розвитку внутрішньої стійкості [2]. Через художню діяльність учні мають можливість символічно відобразити власні переживання, страхи та надії, що сприяє гармонізації емоційного стану.

Проблематика впливу мистецтва на психічний розвиток особистості розглядається у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців [3]. Вони наголошують на терапевтичному потенціалі художньої діяльності, що сприяє зниженню рівня стресу, розвитку емоційного інтелекту та формуванню навичок саморегуляції. Водночас питання використання візуального мистецтва як інструмента підтримки ментального здоров'я школярів у складних соціальних умовах, зокрема в період воєнного стану, потребує подальшого наукового осмислення, що і зумовило вибір теми нашого дослідження. Особливої уваги потребує розроблення практико-орієнтованих методик, адаптованих до сучасного освітнього середовища та психологічних потреб підлітків.

Метою нашого дослідження стало теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності використання візуального мистецтва як засобу підтримки ментального здоров'я школярів 6-9 класів у період воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети нами було визначено такі завдання: здійснити аналіз наукових джерел з проблеми арттерапії та психоемоційного розвитку підлітків; уточнити сутність і педагогічний потенціал поняття «візуальне мистецтво в системі арттерапії»; розробити програму арттерапевтичних занять із використанням різних технік художньої діяльності; провести формувальний експеримент та здійснити якісний і кількісний аналіз отриманих результатів.

Методологічну основу нашого дослідження склав комплекс теоретичних та емпіричних методів. До теоретичних належали аналіз, узагальнення та систематизація наукових джерел з психології, педагогіки та арттерапії. Емпіричні методи включали педагогічне спостереження, анкетування учнів, застосування психодіагностичних методик для визначення рівня тривожності та емоційної стійкості, а також формувальний педагогічний експеримент. Практична частина дослідження передбачала проведення серії арттерапевтичних занять, у яких використовувалися різні техніки візуального мистецтва: робота з кольором, створення емоційних композицій, колаж, пластична графіка, артскетчинг та виконання індивідуальних творчих проєктів (рис. 1).

Рис. 1. Заняття учнів ліцею у гуртку «Артляндія»

Організація занять була спрямована на створення безпечного творчого простору, у якому учні могли вільно виражати свої почуття та переживання через художні образи. Значна увага приділялася роботі з кольором як одному з важливих засобів емоційного самовираження. Учні виконували творчі завдання, спрямовані на візуалізацію власного настрою, переживань і внутрішніх ресурсів. Використання технік колажу та артскетчингу сприяло розвитку образного мислення, формуванню позитивних асоціацій і відчуття творчої свободи.

Результати експериментального дослідження засвідчили позитивну динаміку у психоемоційному стані школярів (рис. 2, рис. 3). Після впровадження серії арттерапевтичних занять було зафіксовано зниження рівня ситуативної та навчальної тривожності, підвищення емоційної врівноваженості, покращення здатності до саморегуляції та усвідомлення власних емоцій. Учні проявляли більшу відкритість у спілкуванні, підвищений інтерес до творчої діяльності та позитивне ставлення до навчального процесу.

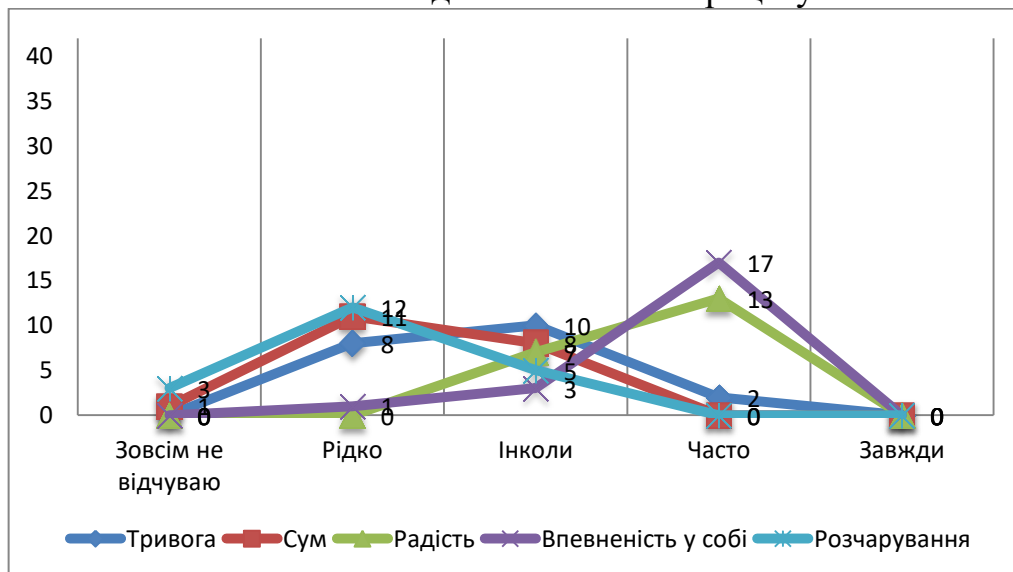

Рис. 2. Результати вихідного анкетування експериментальної групи

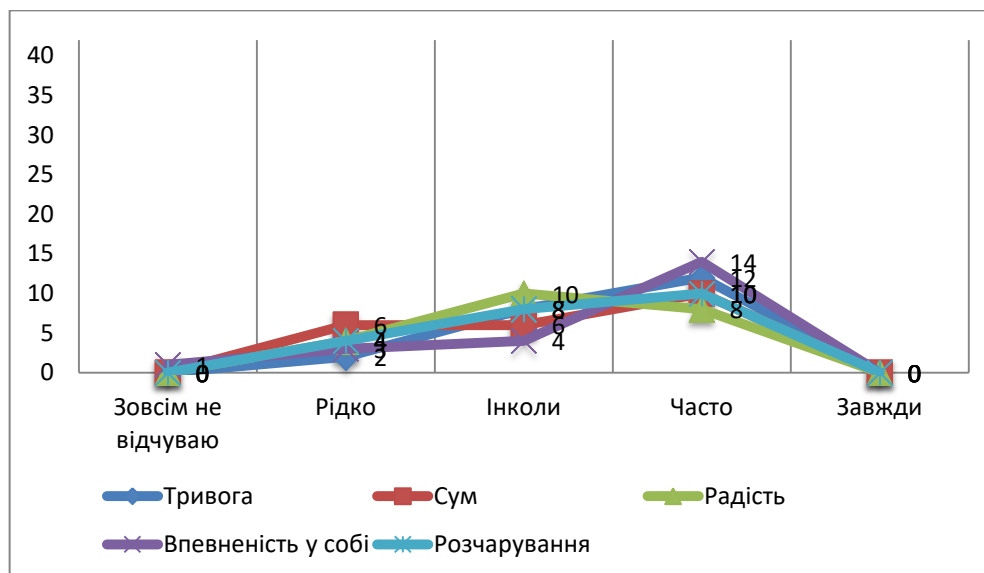

Рис. 3. Результати вихідного анкетування контрольної групи

Особливо ефективними виявилися завдання, пов'язані з індивідуальними творчими проектами та роботою з кольором. Такі види діяльності сприяли формуванню відчуття психологічної безпеки, розвитку внутрішніх ресурсів та зміцненню впевненості у власних можливостях. Художня діяльність допомагала учням символічно відобразити складні переживання, що сприяло зниженню емоційної напруги та гармонізації внутрішнього стану.

На основі проведеного експериментального дослідження нами було розроблено рекомендації, щодо використання візуального мистецтва як арттерапевтичної практики. Також нами створено інформаційний сайт із різними арттерапевтичними заняттями для школярів різних вікових категорій [1].

Отже, результати дослідження підтверджують, що візуальне мистецтво є ефективним засобом підтримки ментального здоров'я школярів у складних соціально-психологічних умовах. Його використання у навчальному процесі сприяє не лише розвитку творчих здібностей, а й формуванню емоційної стійкості, здатності до самовираження та усвідомлення власних переживань.

Практична значущість дослідження полягає у розробленні та апробації програми арттерапевтичних занять, адаптованої до потреб сучасних українських школярів. Запропоновані методики можуть бути використані у практиці закладів загальної середньої освіти, у роботі психологічних служб, центрів соціально-психологічної підтримки, а також у позашкільній діяльності та сімейному вихованні.

Таким чином, інтеграція елементів візуального мистецтва в освітній процес може стати важливим ресурсом підтримки психоемоційного благополуччя дітей і підлітків. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розширення спектра арттерапевтичних методик, удосконалення педагогічних технологій їх застосування та вивчення довготривалого впливу художньої діяльності на ментальне здоров'я школярів.

Список використаних джерел:

1. Візуальне мистецтво як арттерапія для школярів. URL : https://www.canva.com/design/DAG5Ks2CFIE/AvTn5zWCCfxJzQJzwx_qTw/edit?utm_content=

DAG5Ks2CFIE&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

(дата звернення: 12.03.2026); 2. Вознесенська О. Л. Арт-терапія як засіб психосоціального відновлення особистості. / *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки* : зб. наук. пр. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2015. № 3 (29). С. 40–47; 3. Титаренко О. І. Використання арт-терапії в психолого-педагогічному супроводі освітнього процесу. Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: URL : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/tytarenko.pdf (дата звернення: 12.03.2026).

«ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ ПОБЛИЗУ ДИКАНЬКИ» – ВІЗИТНА КАРТКА МИКОЛИ ГОГОЛЯ

Н. Є. Белова

учениця 10-А класу,

Ліцей №14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*belovanady167@gmail.com*](mailto:belovanady167@gmail.com)

Л. М. Овсяник

вчитель зарубіжної літератури,

Ліцей №14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*liebe.hafer@gmail.com*](mailto:liebe.hafer@gmail.com)

Творчість Миколи Васильовича Гоголя – яскрава сторінка світової літератури. Різноманітні за жанрами та тематикою твори письменника знаходять і сьогодні своїх читачів. Для нас, жителів Полтавщини, славетний Гоголь – не просто письменник, це наш земляк, яким ми щиро пишаємося. Ми щасливі тим, що його зріла творчість почалася із повістей про Україну, які прославили автора, подарувавши йому крила для польоту у вічність. Цією доленосною книгою стала збірка «Вечори на хуторі поблизу Диканьки», яка отримала статус візитівки письменника. Для нас Гоголь – особливий письменник, адже зовсім недалеко від Ліцею знаходиться вулиця Гоголя і сквер, у якому височить пам'ятник письменника, обласний драматичний театр, який теж носить його ім'я. А у нашому закладі є кімната-музей Миколи Васильовича, де зібрано багато цікавого матеріалу і проводяться екскурсії для учнів. То ж не дивно, що постать Гоголя, сторінки його життя і творчості цікаві багатьом із нас.

«Вечори на хуторі поблизу Диканьки» – перша книга письменника, яка складається з двох томів. Відомо, що до цього у Гоголя вже був дебют у літературі: невдала і **нищівно** розкритикована поема «Ганц Кюхельgarten» під псевдонімом «В. Алов». Автор видав її власним коштом, а потім пригнічений і розчарований скупив весь тираж у книжкових крамницях і у кімнаті готелю «Неаполь» на набережній каналу разом зі слугою Якимом спалив у печі [4, с. 51]. Потім була повість «Басаврюк, або **Вечір** напередодні Івана Купала», яка вийшла без підпису, а також розділ повісті «Страшний кабан» за підписом П. Глечик, стаття «Кілька думок про викладання дітям географії» за підписом Г. Янов, уривок «Жінка» за підписом М. Гоголь [4, с. 53]. Робота йшла, але все написане не приносило ні успіху, ні слави, ні грошей. Письменник наполегливо

продовжував працювати. Він виношував у собі ідеї нових творів, дбайливо збирав описи народних костюмів, рецепти українських страв, особливості проведення народних свят і гулянь. Збереглися його листи до матері, у яких він просив у подробицях розказати йому про святкування Різдва та Івана Купала, про ярмарки і весілля. Сторінка за сторінкою з'являлися нові повісті, які Гоголь об'єднав під назвою «Вечори на хуторі поблизу Диканьки».

26 травня 1831 року було одержано цензурний дозвіл на першу частину «Вечорів...», яка вийшла друком у вересні цього ж року. У березні 1832 року вийшла друга частина. Робота над збіркою тривала два з половиною роки: з весни 1829 до кінця 1831 року [3, с. 54]. Молодий письменник у цей час жив на квартирі на Офіцерській вулиці, давав приватні уроки та викладав історію у Патріотичному інституті на Василівському острові [4, с. 66].

Після виходу книги її неоднозначно сприйняла публіка. Не всі зрозуміли у творах багато «дивних» слів, які Гоголь спеціально вставив у свої повісті, щоб передати яскравий український колорит. Але для розуміння слів «тин», «глечик», «монисто» та ін. автор спеціально розмістив у кінці збірки словник. Більшість літературних критиків все-таки прийняли книгу, тим самим відкривши шлях у літературу безперечно талановитому та неповторному Миколі Гоголю. І вони не помилилися, бо час підтвердив правильність цього рішення. Гоголь – геній. А його «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» – яскравий доказ цієї істини. Збірка стала тією відправною точкою, з якої починався шлях М. Гоголя до вершини світової слави.

У чому ж полягав секрет успіху книги? Що зробив автор такого, що змусило визнати цей твір?

По-перше, М. Гоголь об'єднав у одному зібранні досить різнопланові твори, а, значить, у читачів був широкий спектр вибору відповідно до власних смаків і потреб.

По-друге, ці повісті були майстерно скомпоновані. Адже збірка із 8 повістей являє собою єдиний художній цикл, оскільки має найбільш стійкі його ознаки: композиційну рамку, єдність місця та часу розповіді. Крім того автор придумав кількох оповідачів, які знаходяться на першому плані у «Передмовах» до 1-ї та 2-ї частин збірки, що ведуть розмову від першої особи та створюють своєрідне композиційне обрамлення. Дослідник творчості М. Гоголя Машинський писав, що попри свою закінченість і самостійність, передмови мають безпосередній зв'язок з тим, що йтиме за ними, бо визначають ідейну і художню тональність усіх повістей, їх побуту і мовну достовірність [3, с. 61]. Без передмов Рудого Панька руйнується цілісність книги.

По-третє, досить вдало був обраний Гоголем заголовок книги. Адже назва **вказувала** на єдність місця та часу розповіді. «Видавець» Рудий Панько пояснив читачам, про які вечори йтиме мова, чим вони особливі, як проходять зустрічі зі слухачами, коли зберуться добрі люди в гостях у пасічника, сядуть за стіл і слухають цікаві розповіді. А щоб все це виглядало правдоподібно, то вказано конкретне місце, де стоїть курінь Рудого Панька: «Прямо по дорозі на Диканьку. А про неї, думаю, ви вже чули багато» [1, с. 85].

По-четверте, М. Гоголь заінтригував читачів, коли представив підзаголовок «Повісті, видані пасічником Рудим Паньком». Відразу хотілося

з'ясувати: хто такий Панько, чому таке ім'я, з якої причини він раптом став видавцем? Та й де знаходиться Диканька, до речі, теж було цікаво дізнатися.

Звернення М. Гоголя до української тематики не випадкове. З одного боку він виріс в Україні, отримав тут перші враження про життя, які виплекали у ньому любов до українського фольклору, театру. З іншого боку – доля повела молодого письменника далеко від України, де він відчув атмосферу глибокої зацікавленості до української культури [3, с. 52]. Цікавість до України, до її героїчної історії, самобутньої культури, побуту, поетичних народних легенд почалася ще на початку ХІХ століття. Саме така атмосфера загострила цікавість Гоголя до української теми та утвердила його рішучість довести до кінця роботу над збіркою «Вечорів...» [3, с. 54].

І ще одне гоголівський експеримент. Це звернення до оповідача, від імені якого ведеться розповідь. Оскільки твори дуже різні за стилем та змістом, то необхідно було створити фігуру, яка пов'язала б повісті між собою. Такою фігурою і став вигаданий «видавець» – пасічник Рудий Панько. Значення цього персонажа для розуміння авторського задуму дуже важливе, адже він виконує роль ідейно-композиційного центру всього циклу. Завдяки образу Рудого Панька Гоголь об'єднав повісті, ускладнивши тим самим образ оповідача, який маскується за розповіддю [2, с. 17].

Таким чином, М. Гоголь дав влучну назву своїй збірці, заінтригував читачів, представив різнопланові повісті для задоволення вибагливих читацьких смаків, ускладнив прийом звернення у творі до образу оповідача, що зробило «Вечори...» більш цікавими та оригінальними. Звернення до української теми було викликано духовною потребою письменника та водночас відповідало вимогам часу, оскільки суспільство проявляло цікавість до історії, культури, побуту України.

Книга і до сьогодні вражає своєю самобутністю, колоритом і великою любов'ю до всього рідного, українського. А час ще раз підтвердив, що Микола Гоголь – талановитий письменник зі світовим ім'ям.

Список використаних джерел:

1. Гоголь М. В. Повне зібрання творів і листів в 17 томах. Том І-ІІ / М.В.Гоголь. Київ. 2009. 664 с.;
2. Гуковський Г. Реалізм Гоголя. 1959. 530 с.;
3. Машинський С. Художній світ Гоголя. 1979. 432 с.;
4. Попович М. Микола Гоголь. Київ. 1989. 208 с.

ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН ЯК ІНСТРУМЕНТ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Т. М. Бодак

учениця 11-С класу,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

вихованка гуртка «Мистецтвознавство»

Полтавська обласна Мала академія наук учнівської молоді

taybod2024@gmail.com

В. О. Бойко

учениця 11-С класу,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

вихованка гуртка «Мистецтвознавство»

Полтавська обласна Мала академія наук учнівської молоді

doubleblackk1929@gmail.com

Т. В. Куратнік

вчитель технологій,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

tatyanakuratnk@gmail.com

У сучасному суспільстві дедалі більше уваги приділяється збереженню психічного та емоційного здоров'я людини. Швидкий темп життя, урбанізація, зменшення кількості природних зелених просторів у містах спричиняють зростання рівня стресу та психологічного напруження. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають природні способи відновлення емоційної рівноваги. Одним із таких напрямів є гарденотерапія – використання рослин та садово-паркового середовища як засобу позитивного впливу на фізичний і психоемоційний стан людини.

Гарденотерапія тісно пов'язана з ландшафтним дизайном, оскільки саме засоби ландшафтного проектування дозволяють створювати комфортні зелені простори, що сприяють відпочинку, релаксації та психологічному відновленню. У сучасній практиці ландшафтного дизайну все частіше враховуються не лише естетичні, а й оздоровчі функції рослинного середовища.

Гарденотерапія розглядається як форма взаємодії людини з природою, що сприяє покращенню психоемоційного стану, розвитку позитивних емоцій і зниженню рівня стресу. Основою цього підходу є активна або пасивна діяльність людини в саду: спостереження за рослинами, догляд за ними, участь у створенні декоративних композицій або просто перебування у природному середовищі [1].

Науковці зазначають, що зелені насадження виконують не лише екологічні, а й важливі соціальні та психологічні функції. Вони сприяють формуванню комфортного середовища проживання, покращують мікроклімат території, створюють сприятливі умови для відпочинку та емоційного відновлення людини [2]. Саме тому ландшафтний дизайн сьогодні

розглядається як один із ефективних інструментів формування гармонійного життєвого простору.

Важливу роль у садотерапії відіграє правильний підбір рослин. Декоративні, ароматичні та лікарські рослини здатні впливати на емоційний стан людини завдяки кольору, запаху та формі. Наприклад, рослини з ніжними пастельними кольорами сприяють заспокоєнню, тоді як яскраві квіткові композиції можуть підвищувати настрій і стимулювати активність [3]. Ароматичні рослини, зокрема лаванда, м'ята, меліса, мають заспокійливий ефект та широко використовуються у декоративному озелененні.

Сучасний ландшафтний дизайн активно використовує принципи садотерапії під час створення рекреаційних зон, парків, ботанічних садів і громадських зелених просторів. Для таких територій характерні гармонійне поєднання рослинних композицій, природних матеріалів, водних елементів та зон для відпочинку. Важливими принципами є природність, екологічність, різноманітність рослин і можливість безпосереднього контакту людини з природним середовищем [4].

Крім того, перебування у зелених насадженнях позитивно впливає на психологічний стан людини, сприяє зниженню втоми, покращенню настрою та відновленню працездатності. Саме тому розвиток садотерапії розглядається як перспективний напрям у формуванні комфортного середовища життя людини.

Отже, садотерапія є важливим сучасним напрямом використання природного середовища для підтримки психологічного благополуччя людини. Поєднання принципів садотерапії з методами ландшафтного дизайну дозволяє створювати гармонійні зелені простори, які виконують не лише декоративну, а й оздоровчу функцію. Використання рослинних композицій, ароматичних рослин та природних ландшафтних елементів сприяє покращенню емоційного стану людини, зниженню рівня стресу та формуванню комфортного життєвого середовища. Подальше дослідження та впровадження принципів садотерапії у практику ландшафтного дизайну є перспективним напрямом розвитку сучасної екологічної культури.

Список використаних джерел

1. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць. Львів : Світ, 2005. 456 с.;
2. Кучерявий В. П. Ландшафтна архітектура. Львів : Світ, 2007. 486 с.;
3. Мосаєв Ю. В., Дерев'янка Н. П., Григоренко О. С. Методичний посібник з питань впровадження садотерапії в Україні: методичний посібник. ГО «НАМ НЕ БАЙДУЖЕ». Запоріжжя, 2020. 40 с.;
4. Сич З. Д., Бобось І. М. Декоративне садівництво. Київ : Арістей, 2010. 64 с.

САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНІ ТВОРИ В ПЕРІОДИЦІ (НА МАТЕРІАЛАХ «ЗОРИ ПОЛТАВЩИНИ»)

Н. В. Бондар

учень 8-А класу,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

bondarnazar68@gmail.com

С. Ю. Кулинич

вчитель української мови та літератури,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

svetlanakylinich85@gmail.com

Полтавський край став колискою для багатьох письменників-гумористів. За словами Валентина Чемериса, «всі українські гумористи народжуються саме там – на благословенній Полтавщині!» На її землі народилися Григорій Сковорода, Євген Гребінка, Левко Боровиковський, Амвросій Метлинський, Леонід Глібов. Звідси, з Полтавщини, й Іван Котляревський, Володимир Самійленко, Пилип Капельгородський, Остап Вишня та Василь Чечвянський, Олександр Ковінька. Нині в Полтаві мешкають гумористи Павло Стороженко, Віктор Семеняка та інші.

Сучасне українське літературознавство, передовсім його молода галузь – літературне краєзнавство звертаються до регіональної преси з різних позицій, у тому числі й аналітично-дослідницької.

У науковій літературі є розмежування понять «гумор» і «сатира». І хоча беззаперечним залишається той факт, що в основі гумору та сатири лежить сміх, для диференціації цих двох термінів ми використовували поняття, запропоноване дослідниками, «*тональність сміху*». Для гумору характерна м'яка, стримана, доброзичлива тональність, тоді, як для сатири, навпаки, – гнівна, уїдлива, зневажлива. Тобто гумор – це дружня критика, котра не ображає свого об'єкта, не заперечує його існування, а лише вказує на ті недоліки, яких необхідно позбутися. Об'єктом сатири завжди є соціально небезпечне явище. Вона не має на меті покритикувати, вона має на меті знищити об'єкт як абсолютне зло.

Аналізуючи наповнення тематичної сторінки «Сорочинський ярмарок», (рис. 1) пересвідчилися:

– сторінка має кілька рубрик, які повторюються майже в кожному з випусків. Складники цих рубрик – зразки «малих» та мініатюрних сатирично-гумористичних жанрів: анекдот, байка, баєчка, прозовий чи поетичний жарт-мініатюра, пародія, іронічні афоризми, оголошення та репліки, епіграма (дуже рідко), сатиричний вірш, гумористичний міні-вірш, гумористичні поради, «словнички-жартівнички»;

– згадують там митців-гумористів часу минулого, найчастіше – у зв'язку з їхнім днем народження (Василь Чечвянський, Микола Гоголь, Олександр Ковінька та ін.);

Рис. 1. Тематична сторінка «Зорі Полтавщини» «Сорочинський ярмарок» [1]

– тут друкують авторів не лише полтавських, а й з інших областей;
 – з-поміж місцевих письменників «Зоря...» найчастіше оприлюднює твори Олексія Домницького, Юрія Кругляка, Валентина Чемериса, Володимира Михайлова;

– автори вдаються до «олітературнення» багатьох форм української сміхової культури. Зокрема, гумористичних оповідань, жартів, дотепів; особлива роль належить традиційному анекдоту. Анекдоти Олександра Ковіньки, оприлюднені в «Зорі...», належать до прецедентних текстів [2].

Газетні публікації дали привід для наукових розмислів про природу гуморески та фейлетону.

У гуморесці комічний сміх постає у вигляді доброзичливої критики морально-етичних аспектів людського характеру та поведінки.

Фейлетон – працює з «суспільним злом», моральною потворністю, не розв'язним (без сміху) протиріччям суспільного життя. Критикує і викриває не шляхом «обвинувального протоколу» з іронічними коментарями, а шляхом висміювання. У «Зорі...» домінує проблемний фейлетон, такий, у якому порушуються важливі громадські питання.

Твір «Гречка – ворог опозиції» Віктора Семеняки потрактуємо як фейлетон, адже автор

- 1) наводить низку реальних фактів і явищ;
- 2) дотримується зовнішньої (формальної) подібності між фактом і його викладом;
- 3) поєднує публіцистичні, сатиричні і художні начала;
- 4) широко використовує підтекст [3].

Констатуємо, що жанрова палітра сатири та гумору полтавської «Зорі...» останніх років залишається поза увагою науковців. Відсутність досліджень із цієї теми відкриває перспективу подальшої роботи над вивченням та глибоким аналізом жанрової парадигми крайової газети перших десятиліть ХХІ ст.

Список використаних джерел:

1. Зоря Полтавщини URL : <http://zorya.poltava.ua/> (дата звернення: 02.04.2026 року); 2. Борець за незалежність, гуморист, петлюрівець, в'язень комуністичних концтаборів. URL : <http://zorya.poltava.ua/borec-za-nezalezhnist-gumorist-petljurivec-v-jazen-komunistichnih-konctaboriv/> (дата звернення: 02.04.2026 року); 3. Найкраща нагорода для гумориста. <http://zorya.poltava.ua/najkrashha-nagoroda-dlja-gumorista/> (дата звернення: 02.04.2026 року).

ГЕЙМІФІКАЦІЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Н. В. Бондар

учень 8-А класу,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

bondarnazar68@gmail.com

В. М. Решта

вчитель зарубіжної літератури,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

valentina.reshta@gmail.com

Успішне вивчення зарубіжної літератури неможливе без наполегливості. Одним із ключових способів стимулювання пізнавальної активності є навчання школярів раціональним методам засвоєння інформації. Психологи стверджують, що знання, отримані без емоційного залучення, зазвичай не перетворюються на практичний досвід. Тому головне завдання вчителя – зацікавити учнів, залучивши їх до креативної співпраці, де в центрі уваги перебуває особистість здобувача освіти та його потреби.

Одним із найбільш дієвих інструментів для реалізації такого підходу є гейміфікація. Вона передбачає включення ігрових елементів у навчальний процес, що дозволяє перетворити вивчення зарубіжної літератури на захопливий та емоційно насичений досвід. У цьому контексті ігрова діяльність стає незамінним засобом для того, щоб перетворити кожен урок на простір для активного інтелектуального розвитку. Практичне втілення цього підходу розпочинається з найпростіших, але динамічних ігрових елементів. Наприклад, під час вивчення біографії письменника можна шукати загублені факти, проводити конкурси на кращого знавця або поета чи новеліста. Досить азартно проходить гра «Наступний крок». Завдання просте: один учень називає будь-який літературознавчий термін, а інший повинен швидко назвати наступний. Ритм постійно пришвидшується, що стимулює концентрацію. Гравці, які допустили помилку, вибувають, а тріумфують ті, хто бездоганно знає літературний дискурс.

Для активізації уваги можна застосувати ігровий прийом «Телеграма». Розподіливши учнів на дві команди, учитель пропонує їм «передати повідомлення» – озвучити прізвище автора, який написав про Маленького Принца» або розшифрувати назву художнього засобу, що означає перебільшення. Черговість виступу визначається жеребкуванням. Успіх

залежить від точності кожного гравця, адже помилково названа літера зменшує загальну кількість балів команди.

Ігрові методи – це універсальний інструмент, який можна ефективно інтегрувати на будь-якому етапі уроку для розвитку різноманітних мовленнєвих компетенцій учнів усіх рівнів. Коли навчання викликає у дітей щире здивування, азарт або радість від спільної творчості, процес засвоєння знань стає значно ефективнішим. У такому стані емоційного піднесення нова лексика та складні граматичні правила закарбовуються в пам'яті набагато чіткіше та надовго.

Однак, варто зауважити, що гейміфікація зосереджена не тільки на розвагах. Вона слугує потужним інструментом стимулювання навчальної діяльності, забезпечуючи високий рівень залученості учня та їх мотивації. Ключова відмінність гейміфікації полягає у фокусі на психології, залученості. На відміну від звичайних ігор, вона використовує специфічні механіки (рейтинги, бейджі, рівні), щоб стимулювати мотивацію та, як зауважує О. Саган, «пожвавлювати рутинні процеси» [1, с. 14]. Це перетворює стандартну діяльність на процес, де кожен крок супроводжується визнанням успіху, що критично важливо для утримання уваги здобувачів освіти.

Одним із прикладів є запровадження класного рейтингу (лідерборду) для відстеження своєчасності виконання домашніх завдань. Учень, який продемонструє найтривалішу серію успішно виконаних робіт протягом місяця, отримує заохочувальну винагороду.

Основний інструментарій гейміфікації включає візуальні нагороди (значки та цифрові бейджі), нарахування балів та перехід по рівнях, публічне визнання (лідерборди, рейтинги), вигадані «призи» за успіхи, динаміку змагань (використання таймерів та групових турнірів) тощо. Як зазначає С. Толочко, гейміфікація може проявлятися у трьох формах: змаганні, що передбачає використання турнірних таблиць, зрозумілих цілей та правил; механізмі «безпрограшний» («Win-win»), грі без переможця; через візуалізацію, полегшення зрозумілості, підвищення видимості результатів діяльності здобувачів освіти» [2, с. 375].

Ефективність гейміфікації, за словами Ю.Слободюк, підтверджується інноваційністю навчального процесу, зокрема інтеграцією цифрових технологій [3, с. 43]. Ігровий формат трансформує навчальний контент у безпосередній інструмент досягнення мети: щоб бути конкурентоспроможними у грі, учні змушені глибоко опанувати матеріал. Важливо, що гейміфікація стимулює інтерес до вивчення зарубіжної літератури й поза межами аудиторії, дозволяючи вчителю створювати інтерактивні домашні завдання. Попри те, що для невеликої частини учнів низькі ігрові результати можуть бути демотивуючими, більшість зберігає високий рівень ентузіазму. Саме тому впровадження гейміфікованих методик є обґрунтованим і перспективним.

Отже, гейміфікація – це підхід до навчання, який через інтеграцію ігрових механік у неігровий контекст сприяє активізації здобувачів освіти, підвищує їхню внутрішню мотивацію та суттєво покращує якість засвоєння матеріалу.

У контексті опанування зарубіжної літератури гейміфікація відіграє значну роль, оскільки є ефективним інструментом розвитку критичного мислення та

комунікативних навичок, перетворюючи літературну освіту на актуальний досвід саморозвитку особистості.

Список використаних джерел:

1. Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. *Педагогічні науки*. 2022. № 100. С. 12–18; 2. Толочко С. В. Теоретико-методологічний аналіз гейміфікації як сучасного освітнього феномена. *Перспективи та інновації науки (Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», Серія «Медицина»)*. 2023. № 1(19). С. 369–383; 3. Слободюк Ю. Імплементация гейміфікації при вивченні англійської мови. *Репрезентація освітніх досягнень, мас-медіа та роль філології у сучасній системі наук (2nd edition)*, С. 36–44. Publishing House «UKRLOGOS Group».

***ДОСЛІДЖЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЕВИНИ
ПАВЛОВНІЇ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО
БІОРЕСУРСУ***

Ф. О. Горб

учень 8-А класу,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*fillgorb111@gmail.com*](mailto:fillgorb111@gmail.com)

С. Л. Куратнік

вчитель технологій,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*kuratnkseregij@gmail.com*](mailto:kuratnkseregij@gmail.com)

Сучасний розвиток енергетичної галузі характеризується зростанням потреби в енергетичних ресурсах та одночасною необхідністю зменшення негативного впливу традиційних видів палива на довкілля. Використання викопних джерел енергії, таких як вугілля, нафта та природний газ, супроводжується значними викидами парникових газів, що сприяє посиленню глобальних кліматичних змін. У зв'язку з цим актуальним завданням сучасної науки є пошук і використання відновлюваних джерел енергії, серед яких важливе місце займає біомаса рослинного походження. Біоенергетика розглядається як один із перспективних напрямів розвитку альтернативної енергетики, оскільки дозволяє отримувати енергію з відновлюваних природних ресурсів, зменшуючи залежність від викопного палива [1].

Одним із перспективних видів рослинної біомаси є павловнія (*Paulownia*) – швидкоростуче дерево родини павловнієвих, природним ареалом якого є країни Східної Азії. Упродовж останніх десятиліть павловнія активно культивується у різних країнах світу, зокрема в Китаї, Японії, США та державах Європи. Інтерес до цієї культури пояснюється її унікальними біологічними та господарськими властивостями, серед яких особливо виділяються швидкі темпи росту, висока продуктивність біомаси, здатність до відновлення після зрізання та універсальність використання деревини [2].

Однією з найважливіших характеристик павловнії є її надзвичайно швидкий ріст. За сприятливих кліматичних умов дерево може досягати висоти

3-5 метрів уже протягом першого року вегетації. У наступні роки темпи росту залишаються досить високими, що дозволяє отримувати повноцінну деревину вже через 7-10 років після висаджування. Для порівняння, багато традиційних лісових порід потребують значно більшого часу для досягнення аналогічних параметрів. Завдяки цьому павловнія вважається однією з найбільш перспективних культур для створення енергетичних плантацій швидкоростучих дерев [1].

Важливою характеристикою для оцінки енергетичного потенціалу будь-якої рослинної біомаси є її продуктивність. За результатами наукових досліджень, урожайність павловнії може становити від 30 до 60 тонн сухої біомаси з одного гектара залежно від кліматичних умов, складу ґрунту, сорту рослини та агротехнічних заходів. Така продуктивність робить павловнію привабливою культурою для виробництва біопалива. Крім того, значною перевагою є здатність рослини до регенерації після зрізання. Після зрізання стовбура дерево утворює нові пагони з кореневої системи, що дозволяє отримувати кілька врожаїв деревини без повторного висаджування рослин [3].

Деревина павловнії має певні фізико-механічні властивості, які визначають можливості її використання у різних галузях господарства, зокрема в енергетиці. Щільність деревини павловнії становить приблизно 250-350 кг/м³, що робить її однією з найлегших серед промислових деревних порід. Незважаючи на невелику щільність, деревина характеризується достатньою міцністю та добре піддається механічній обробці. Одним із ключових показників енергетичної цінності деревної біомаси є її теплотворна здатність. За результатами досліджень, теплотворна здатність деревини павловнії становить у середньому 18-19 МДж/кг, що є співставним із показниками інших видів деревної біомаси, таких як тополя, верба або береза [2].

Біомаса павловнії може використовуватися для виробництва різних видів твердого біопалива, зокрема паливних пелет, брикетів або деревної тріски. Крім того, вона може застосовуватися як сировина для виробництва біоетанолу або інших видів біопалива. Використання деревної біомаси для отримання енергії має низку переваг. Зокрема, під час спалювання біомаси утворюється значно менше шкідливих викидів порівняно з викопними видами палива. Крім того, вуглекислий газ, що виділяється під час спалювання, частково компенсується його поглинанням рослинами у процесі фотосинтезу, що робить біомасу відносно нейтральною щодо викидів парникових газів.

Окрім енергетичної цінності, павловнія має важливе екологічне значення. У процесі росту рослина активно поглинає вуглекислий газ з атмосфери та виділяє значну кількість кисню. За оцінками дослідників, один гектар насаджень павловнії може поглинати значні обсяги CO², що сприяє зменшенню негативного впливу антропогенної діяльності на кліматичну систему планети. Крім того, потужна коренева система рослини сприяє покращенню структури ґрунту, запобігає ерозійним процесам і сприяє відновленню деградованих земель [3].

Ще однією важливою перевагою павловнії є її відносна невибагливість до умов вирощування. Вона може рости на різних типах ґрунтів, включаючи малопродуктивні або частково деградовані землі. Рослина добре переносить посушливі періоди та здатна адаптуватися до різних кліматичних умов. Це

створює можливості для використання павловнії на територіях, які не придатні для вирощування традиційних сільськогосподарських культур.

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про значний енергетичний потенціал деревини павловнії як відновлюваного біоресурсу. Її швидкий ріст, висока продуктивність біомаси, здатність до регенерації та достатня теплотворна здатність роблять цю культуру перспективною для використання у біоенергетиці. Використання павловнії може сприяти розвитку альтернативної енергетики, підвищенню енергетичної незалежності та покращенню екологічного стану довкілля. Подальші наукові дослідження у цьому напрямі можуть бути спрямовані на визначення оптимальних умов вирощування павловнії, порівняння її енергетичної ефективності з іншими швидкоростучими деревними культурами та оцінку економічної доцільності створення енергетичних плантацій.

Список використаних джерел

1. Кудря С. О. Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії. Київ : НТУУ «КПІ», 2016. 492 с.; 2. Паламарчук В. Д., Поліщук І. С. Енергетичні рослини та їх використання у біоенергетиці. Вінниця : ВНАУ, 2017. 203 с.; 3. Гелетуха Г. Г., Железна Т. А. Біоенергетика в Україні: стан та перспективи розвитку. Київ : БАУ, 2020. 332 с.

«MINI CITY-ФЕРМА НА ПІДВІКОННІ» ЯК МОДЕЛЬ ВИРОЩУВАННЯ МІКРОЗЕЛЕНІ У ДОМАШНІХ УМОВАХ

С. В. Горбик

учениця 7-А класу,

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

sofiagorbik7@gmail.com

А. Р. Зуй

учень 7-А класу

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

artemzuj777@gmail.com

Т. В. Куратнік

вчитель технологій,

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

tatyanakuratnk@gmail.com

У сучасних умовах, коли Україна переживає складні соціально-економічні виклики, особливої актуальності набувають питання продовольчої безпеки, раціонального використання ресурсів та формування культури здорового харчування. Важливим напрямом вирішення цих питань є популяризація доступних способів отримання свіжих рослинних продуктів у домашніх умовах. Одним із таких рішень може бути створення невеликих домашніх «міських ферм», які дозволяють вирощувати корисні рослини навіть у міських квартирах.

Особливу увагу привертає вирощування мікрозелені – молодих пагонів овочевих і зернових культур, що споживаються на ранніх стадіях розвитку рослин. Мікрозелень відзначається високою концентрацією вітамінів, мінеральних речовин та антиоксидантів, які сприяють зміцненню імунітету та підтриманню здоров'я людини. Завдяки швидкому росту та невибагливості до умов вирощування ці рослини можуть культивуватися у невеликих контейнерах на підвіконні протягом усього року [1].

Ідея створення «mini city-ферми на підвіконні» певною мірою перегукується з історичним досвідом «садів перемоги». Під час Другої світової війни жителі міст активно вирощували овочі на подвір'ях, балконах і навіть на дахах будинків, щоб забезпечити свої родини продуктами харчування. У сучасних умовах така практика може трансформуватися у компактні домашні системи вирощування зелені, які сприяють формуванню культури самозабезпечення, відповідального ставлення до природних ресурсів і підтримці здорового способу життя [2].

Метою дослідження було експериментально перевірити можливість вирощування мікрозелені у домашніх умовах без використання спеціального обладнання та значних фінансових витрат, а також визначити культури, які найкраще пристосовуються до таких умов.

Об'єктом дослідження став процес вирощування мікрозелені у кімнатних умовах. Предметом дослідження визначено вплив умов освітлення, поливу та типу субстрату на ріст і розвиток мікрозелені.

Постановка проблеми полягає у тому, що більшість рекомендацій щодо вирощування мікрозелені базується на промислових або напівпромислових технологіях. Такі методи передбачають використання спеціальних ламп освітлення, автоматизованих систем поливу та професійних субстратів. Проте подібні умови не завжди доступні для пересічних міських родин або навчальних закладів. У зв'язку з цим виникає потреба дослідити можливість створення ефективної «mini city-ферми» у звичайних домашніх умовах без використання дорогого обладнання.

Для досягнення поставленої мети було проведено експериментальне дослідження. У ході експерименту використовувалися три види рослин: пшениця, редис і соняшник. Для вирощування було обрано три різні типи середовища: звичайний ґрунт, паперові рушники та лляний килим. Полив рослин здійснювався один раз на добу звичайною водою без використання мінеральних добрив або стимуляторів росту. Усі рослини вирощувалися на підвіконні при природному освітленні та кімнатній температурі.

Протягом десяти днів проводилися щоденні спостереження за процесом проростання насіння, швидкістю росту рослин, висотою пагонів та їх зовнішнім виглядом. Результати фіксувалися у вигляді письмових записів і фотоматеріалів, що дозволило проаналізувати ефективність різних умов вирощування.

Отримані результати (табл. 1) засвідчили, що всі досліджувані культури успішно проросли без використання спеціального обладнання. Найкращі показники продемонструвала пшениця, яка характеризувалася швидким та рівномірним проростанням уже на другий–третій день після посіву. Рослини утворили густий зелений покрив і мали насичене забарвлення. Редис також

показав досить швидкий початок росту, проте потребував більш інтенсивного зволоження. Соняшник сформував найміцніші та найбільші пагони, однак його ріст відбувався дещо повільніше порівняно з іншими культурами.

Таблиця 1

Результати експерименту вирощування мікрозелені у домашніх умовах

Культура	Середовище	Час проростання	Зовнішній вигляд	Висновок
Пшениця	Грунт	2-3 день	Щільна, зелена	Найстійкіша культура
Редис	Паперові серветки	2 день	Соковита, але потребує більше води	Добрий результат
Соняшник	Лляний килимок	3-4 день	Міцні паростки	Повільніше зростання

Порівняльний аналіз різних типів субстрату показав, що найкращі умови для розвитку мікрозелені забезпечує звичайний ґрунт. Він краще утримує вологу, створює стабільне середовище для росту кореневої системи та потребує менш частого поливу. Паперові рушники та лляний килим також можуть використовуватися як альтернативні варіанти, проте вони швидше висихають і потребують більшого контролю рівня зволоження.

Важливим результатом дослідження є також економічна доступність такого способу вирощування. Витрати на один цикл вирощування мікрозелені становили менше 30 гривень, тоді як перший урожай можна було отримати вже через 7-9 днів після посіву. Це свідчить про те, що створення «mini city-ферми на підвіконні» є реальним і доступним для більшості міських родин.

Результати проведеного дослідження підтвердили можливість ефективного вирощування мікрозелені у домашніх умовах без використання спеціального обладнання. Для організації такої «mini city-ферми» достатньо мінімального набору ресурсів: насіння, ємності для посіву, субстрату, природного освітлення та регулярного поливу.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування отриманих результатів у навчальному процесі, зокрема під час вивчення технологій, біології або в межах STEM-проектів. Створення «mini city-ферми на підвіконні» може стати ефективним інструментом формування в учнів дослідницьких навичок, екологічного мислення та відповідального ставлення до природних ресурсів.

Таким чином, домашнє вирощування мікрозелені у форматі «mini city-ферми на підвіконні» можна розглядати як доступну, екологічно доцільну та практичну модель отримання свіжої рослинної продукції у міських умовах. Такий підхід сприяє популяризації здорового способу життя, розвитку культури самозабезпечення та формуванню екологічно відповідального світогляду в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Вирощування мікрозелені у домашніх умовах. URL : https://posadka.com.ua/uk/materials/viroshchuvannya_mikrozeleni_v_domashnikh_umovakh/?srsltid=AfmBOoq-qomIcitV-wKY6UfsJn-X2PWiO9mhb4cFtzmcV2vi4IfK-22h (дата звернення: 11.03.2026); 2. Сади перемоги. URL : <https://sadyperemohy.org/> (дата звернення: 11.03.2026).

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТРАДИЦІЙНОГО НАРОДНОГО
ОДЯГУ ПОЛТАВЩИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ГУРТКА «МУЗЕЄЗНАВЦІ» (НА
ПРИКЛАДІ ЖІНОЧОЇ КЕРСЕТКИ)**

Д. Р. Дерев'яно

вихованець гуртка «Музеєзнавці»,

Полтавський міський центр позашкільної освіти Полтавської міської ради

pozashkilna@ukr.net

Н. В. Панасенко

керівник гуртка «Музеєзнавці», методист, керівник гуртка-методист,

Полтавський міський центр позашкільної освіти Полтавської міської ради

pannanataliia@gmail.com

Дослідницька та краєзнавча діяльність у гуртку «Музеєзнавці» Полтавського міського центру позашкільної освіти є важливим складником освітнього процесу, спрямованим на формування в здобувачів освіти дослідницьких компетентностей та інтересу до вивчення історико-культурної спадщини рідного краю. У процесі такої діяльності вихованці опановують навички роботи з джерелами, аналізу музейних предметів, систематизації та інтерпретації, що сприяє формуванню цілісного уявлення про культурні явища.

Гурток «Музеєзнавці» функціонує на базі зразкового музею етнографії Полтавського міського центру позашкільної освіти, що створює оптимальні умови для поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю. Освітній процес у гуртку передбачає використання елементів музейної педагогіки, що ґрунтується на безпосередньому контакті з автентичними предметами. Такий підхід забезпечує більш глибоке засвоєння знань, активізує пізнавальну діяльність вихованців та формує досвід самостійного дослідження.

Одним із пріоритетних напрямків діяльності гуртка є вивчення традиційного народного одягу Полтавщини як важливого елементу етнокультурної спадщини. Національний жіночий стрій є важливою складовою традиційної культури українського народу, у якій відображено регіональні особливості, історичні умови розвитку та естетичні цінності суспільства. Кожен елемент одягу виконував не лише практичну функцію, а й слугував носієм символічної інформації про соціальний статус, вік, естетичні уподобання та світогляд людини, формуючи цілісну систему народного костюма.

Вивчення жіночого строю у гуртку «Музеєзнавці» сприяє глибшому розумінню культурної ідентичності українців, формує інтерес до національних традицій та забезпечує усвідомлення значення збереження матеріальної

спадщини. Така діяльність дозволяє вихованцям не лише засвоювати знання, а й відчувати зв'язок поколінь через дослідження автентичних предметів.

Протягом віків Полтавщина була центром економічного та культурного життя всієї України. Саме тому одяг цього краю в середині XIX та на початку XX ст. досягає високого рівня розвитку. Найшвидше зміни строю відбувалися у повітах південної смуги Полтавщини (Кременчуцький, Кобеляцький, Золотопільський). Затримався старий строй у північній частині (Лубенський, Гадяцький, Лохвицький, Миргородський та інші). В XIX ст. на Полтавщині одяг був трохи видозмінений. Шляхта почала носити європейський одяг, а міщани – змішаний європейський та давній український одяг. Жінки носили запаски та плахти.

У січні 2026 року фонд музею етнографії поповнився новим експонатом – жіночою керсеткою (музейний номер 245), що надійшла до музею шляхом дарування від А. О. Ковшик (рис. 1). Це надходження стало підґрунтям для організації дослідницької діяльності вихованців гуртка.

Рис. 1. Жіноча керсетка

Керсетка датується початком XX ст. (орієнтовно 1910-1920-ті роки) та походить із території Середньої Наддніпрянщини, зокрема Полтавщини. Вона є характерним зразком традиційного жіночого верхнього одягу, що відображає особливості регіональної моди того часу. Виріб виготовлений із фабричного сукна на основі вовни з використанням оксамиту та підкладкової тканини. Поєднання ручних і машинних технік свідчить про перехідний етап розвитку традиційного вбрання під впливом фабричного виробництва.

Конструктивно керсетка має приталений силует із розширенням донизу, що досягається завдяки використанню восьми клинів. Такий крій забезпечував зручність у носінні та водночас підкреслював жіночу фігуру. Передня частина виробу застібається на гачки. Декоративне оздоблення представлене металевими гудзиками та оксамитовими нашивками, розташованими по краях, уздовж борту та по нижньому краю. Додатковими елементами є оформлення кишень та використання контрастної підкладки зі смугастої тканини.

Важливим аспектом дослідження стало вивчення функціонального призначення керсетки. Встановлено, що подібні вироби використовувалися як у повсякденному, так і в святковому вбранні, що залежало від якості матеріалів та рівня оздоблення. Це свідчить про універсальність даного елемента одягу та його значущість у структурі традиційного жіночого костюма.

Стан збереження експоната є добрим: наявні сліди зношення тканини, потертості оксамиту, незначні плями та зміни кольору, а також втрати окремих гудзиків. Водночас збереженість основної конструкції дає можливість здійснювати повноцінний науковий аналіз та використовувати експонат у навчально-дослідницькій діяльності.

Отриманий експонат став об'єктом нашого дослідження. У процесі роботи ми застосували комплекс методів, зокрема описовий, порівняльний та елементи атрибуції музейного предмета. Ми здійснили детальний опис керсетки, визначили матеріали виготовлення, проаналізували конструктивні особливості та характер оздоблення. Особливу увагу було приділено декоративним елементам, їх розташуванню та функціональному значенню. Проведений порівняльний аналіз із іншими зразками традиційного одягу Полтавщини дозволив виявити характерні регіональні риси досліджуваного виробу.

Практичний досвід роботи з музейним експонатом засвідчує ефективність використання дослідницьких методів у позашкільній освіті. Така діяльність сприяє розвитку пізнавальної активності вихованців, формує вміння самостійно здобувати знання, аналізувати інформацію та робити обґрунтовані висновки. Водночас вона сприяє вихованню дбайливого ставлення до культурної спадщини та усвідомленню її цінності.

Таким чином, дослідження керсетки як музейного експоната є важливим компонентом освітнього процесу в гуртку «Музезнавці». Такий підхід забезпечує поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю, сприяє формуванню дослідницьких компетентностей та підвищенню інтересу до вивчення традиційної культури українського народу.

Важливим аспектом є збереження досліджуваного експоната у фондах зразкового музею етнографії Полтавського міського центру позашкільної освіти. Такі предмети матеріальної культури є унікальними свідченнями історичного розвитку, побуту та традицій українського народу. Збереження керсетки як музейного об'єкта забезпечує можливість її подальшого вивчення, використання в освітньому процесі та популяризації традиційного одягу серед молодого покоління. Фонди музею виступають не лише місцем зберігання, а й важливим освітнім середовищем, у якому відбувається формування культурної свідомості та ціннісного ставлення до національної спадщини. Саме завдяки таким експонатам вихованці мають змогу безпосередньо долучатися до процесу збереження та осмислення історико-культурної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Косміна О. Ю. Традиційне вбрання українців. Київ : Балтія-Друк, 2011. 167 с.;
2. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В. Український народний одяг та сучасність. Київ, 2016. 205 с.

ШЛЯХ ДО УСПІХУ: ВИПУСКНИКИ ЛІЦЕЮ, ЩО ТВОРЯТЬ СУЧАСНІСТЬ

А. І. Добренький

учень 7-С класу

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

dobrenkiyandrik@gmail.com

Л. С. Цуприк

вихователь групи продовженого дня

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

milatsuprik@gmail.com

Ліцей № 14 «Здоров'я» міста Полтави – це навчальний заклад із багаторічною історією, глибокими традиціями та унікальною освітньою філософією. Протягом десятиліть він залишається осередком якісної освіти, виховуючи покоління учнів, для яких знання, дисципліна й турбота про власне здоров'я є невід'ємними складовими життя.

Від самого заснування ліцей формує особливе середовище, де поєднуються академічна підготовка та ідеї здорового способу життя. Тут не лише навчають, а й прищеплюють культуру фізичного та психологічного благополуччя, що стало справжньою візитівкою закладу. Традиції, закладені багато років тому, дбайливо зберігаються й передаються від покоління до покоління, створюючи міцний фундамент для розвитку особистості.

Саме завдяки цій спадкоємності, відданості принципам здоров'я та гармонійного розвитку, Ліцей № 14 «Здоров'я» може пишатися своїми випускниками – людьми, які досягли успіху в різних сферах і водночас зберегли цінності, закладені ще у шкільні роки.

Ліцей № 14 «Здоров'я» – це не просто навчальний заклад, а справжній осередок формування сильних, цілеспрямованих і талановитих особистостей. За роки свого існування він виховав не одне покоління випускників, які зуміли досягти значних успіхів у різних сферах життя – від медицини й науки до бізнесу, спорту та творчості.

Секрет їхнього успіху криється не лише у наполегливості та праці, а й у тій атмосфері підтримки, розвитку та здорового способу життя, яку створює ліцей. Саме тут учні отримують не тільки ґрунтовні знання, а й важливі життєві цінності, що допомагають їм упевнено рухатися вперед.

У цій статті ми познайомимося з деякими відомими та успішними випускниками Ліцею № 14 «Здоров'я», їхніми досягненнями та шляхом до успіху, що може стати натхненням для нинішніх учнів і всіх, хто прагне реалізувати свій потенціал.

Продовжуючи розповідь про становлення та розвиток нашого закладу, ми логічно переходимо до ще однієї надзвичайно важливої сторінки його історії. Адже справжнім мірилом успіху школи є не лише її традиції, а й долі тих, кого вона виховала. Саме тому ми зупинимося більш детально на наших випускниках, які, завдяки наполегливій праці, таланту та знанням, здобути у стінах рідної школи, стали відомими й успішними особистостями.

Однією з визначних постатей, пов'язаних з історією нашої школи, є Платова Тетяна. Вона дала перший дзвоник під час відкриття школи у 1964 році. У дорослому житті обрала шлях журналістки-міжнародниці, гідно представляючи випускників нашого навчального закладу.

Віра Куроєдова лікар-стоматолог. Доктор медичних наук, професор. Завідувач кафедри ортопедичної стоматології УМСА. Має близько 300 наукових робіт, 14 підручників та 15 патентів на винаходи. Член Європейської асоціації ортодонтів (випуск 1968 р.) [3].

Професор В'ячеслав Харченко – відомий вчений, член наглядової ради ГО «Українське науково-освітнє ІТ товариство», завідувач кафедри комп'ютерних систем, мереж і кібербезпеки Харківського авіаційного інституту. Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеню. Нагороду вручав особисто Президент України. [5].

Олександр Котовий заслужений тренер України з греко-римської боротьби, майстер спорту, экс головний тренер національної збірної команди України.

Любомир Лемешко майстер спорту України, член національної збірної України, фіналіст чемпіонатів Європи. Неодноразовий чемпіон України учасник 31-х Олімпійських Ігор в Ріо-Де-Жанейро 2016 року.

Особливої гордості заслуговує той факт, що серед випускників є люди, які присвятили себе освіті та стали авторитетними управлінцями – директорами шкіл. Їхній досвід, принциповість і відданість справі є яскравим свідченням того, що заклад не лише навчає, а й формує особистостей, здатних впливати на розвиток освітнього середовища та виховання наступних поколінь. Наталія Положишник директорка ліцею № 31 та Валентина Олійніченко экс-директорка школи № 11.

Очільниками спортивних шкіл теж стали наші випускники Віктор Міць, директор Комунального закладу Полтавська дитячо-юнацька спортивна школа № 3 з плавання басейн «Дельфін», Член Федерації плавання України, суддя міжнародного класу та Андрій Петренко экс-директор Дитячої спортивної школи олімпійського резерву № 2, відмінник освіти України, тренер вищої категорії.[3].

Варто зупинитися ще на двох не менш значущих особах, внесок яких заслуговує на окрему увагу. Андрій Веревський засновник і голова правління агрохолдингу «Kernel Holding S. A.» одного з найбільших холдингів в Україні, що займається виробництвом, переробкою, експортом зерна й соняшникової олії. Холдинг інвестував чималі кошти у різні проекти в Україні навіть у складні воєнні часи [1].

Дмитро Жмайло український військово-політичний експерт і громадський діяч. Співзасновник і виконавчий директор Українського центру безпеки та співпраці (USCC / УЦБС) – українського аналітичного центру, що займається питаннями безпеки, оборони, міжнародної політики та підтримки України в умовах війни. Регулярно виступає в медіа (телемарафони, радіо, інтерв'ю), де аналізує ситуацію на фронті, оцінює дії російської армії, дає прогнози щодо подій війни та коментує міжнародні військово-політичні процеси. Автор аналітичних матеріалів, публічних коментарів і колонок про національну безпеку та оборону України [4].

Видатні випускники нашого ліцею – це не лише приклад особистого успіху, а й свідчення високого рівня освіти, традицій та цінностей, які плекає наш навчальний заклад. Кожен із них пройшов свій унікальний шлях, сповнений викликів, пошуків і наполегливої праці, але всіх їх об'єднує одне – міцний фундамент знань і життєвих орієнтирів, закладений саме тут, у стінах ліцею.

Їхні досягнення в науці, культурі, спорті, громадській діяльності та різних професійних сферах є яскравим доказом того, що мрії стають реальністю, коли їх підкріплюють праця, віра в себе та підтримка наставників. Вони прославляють не лише власні імена, а й рідний ліцей, залишаючи помітний слід у житті суспільства та надихаючи нові покоління учнів.

Сьогоднішні ліцеїсти мають чудову можливість рівнятися на тих, хто вже досяг висот, переймати їхній досвід, цілеспрямованість і сміливість мріяти. Адже великі історії починаються з маленьких кроків – із перших перемог, перших труднощів і перших рішень не здаватися.

Ми щиро пишаємося нашими випускниками й віримо, що попереду ще багато нових імен, нових звершень і нових історій успіху. І, без сумніву, кожен учень, який сьогодні переступає поріг ліцею, має потенціал стати частиною цієї славної історії.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 30.03.2026 р.);
2. Ліцей № 14 м. Полтави. Історія навчального закладу – офіційний шкільний інформаційний ресурс. URL : <https://14lyceum.wixsite.com/my-site> (дата звернення: 30.03.2026 р.);
3. Енциклопедія сучасної України. URL : <https://esu.com.ua/article-52019> (дата звернення: 30.03.2026 р.);
4. Офіційна сторінка фейсбук .URL: <https://www.facebook.com/dmytro.zhmailo/>(дата звернення: 30.03.2026 р.);
5. NATIONALAEROSPACEUNIVERSITYXAI. URL: <https://www.instagram.com/p/DAtfNaltS7Y/> (дата звернення: 30.03.2026 р.).

АЕРОДИНАМІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОНОМНОГО ПОЛЬОТУ БнЛА

М. А. Іванченко

учень 10-Б класу,

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*marcus230109@gmail.com*](mailto:marcus230109@gmail.com)

Т. М. Казакова

вчитель фізики,

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*kazakovatjana74@gmail.com*](mailto:kazakovatjana74@gmail.com)

Останнім часом ролі безпілотних літальних апаратів дуже динамічно змінюються. За останні 10 років з'явилося дуже багато галузей, що потребують використання безпілотних літальних апаратів. Протягом всієї історії розвитку безпілотних літальних апаратів найбільша увага приділяється розвитку літальних апаратів літакового та гелікоптерного (багатошпінтового) типів. Надійність та перевіреність таких конструкцій грала важливу роль для

будівництва перших безпілотних літальних апаратів (БПЛА), а обмеженість діапазонів завдань та недостатність розвитку технологій фактично зводила до нуля необхідність впровадження інших типів конструкцій літальних апаратів. Але зараз різноманітність завдань, які можуть бути реалізовані за допомогою безпіотної авіації, значно розширилася, і у різних галузях з'явилася необхідність в апаратах, які могли б комбінувати переваги обох базових типів літальних апаратів та робити універсальним виконання спеціалізованих завдань. Саме тут до виконання завдань різної спрямованості та точності можуть доєднатися літальні апарати комбінованих типів, а також новітніх типів з новими типами двигунів.

Безпілотні літальні апарати (БПЛА) є важливою частиною сучасної авіації і знаходять застосування в різних галузях.

1. Моніторинг та розвідка: БПЛА використовуються для здійснення моніторингу та збору розвідувальної інформації. Вони можуть використовуватися для спостереження за територіями, пошуку й рятування, контролю за дотриманням законів, екологічного моніторингу тощо.

2. Військове застосування: БПЛА грають важливу роль у військових операціях для здійснення розвідки, надання підтримки ударів, контролю над територіями тощо.

3. Доставка та логістика: деякі компанії досліджують можливості використання БПЛА для доставки товарів та забезпечення логістичних послуг.

4. Сільське господарство: у сільському господарстві БПЛА використовуються для моніторингу врожаю, контролю за станом полів, розпорядження ресурсами тощо.

5. Геологічні та дослідницькі роботи: вони також знайшли застосування у геологічних дослідженнях, дослідженнях природних ресурсів, картографії тощо [1].

Політ апаратів, важчих за повітря, можливий тільки тому, що повітря має масу, воно має інертність. Повітря чинить опір предметам, що рухаються в ньому. Цей опір залежить від щільності повітря, швидкості руху предмета, його форми та розмірів. Якщо надати тілу, що рухається, правильної форми, наприклад, форми літака, то частина сили опору повітря може бути спрямована вгору, створюючи підйомну силу.

Більшість підйомної сили літака створюється крилом. У кожного крила є розмах, хорда, площа та профіль. Ці основні параметри крила визначають його можливості. Форма крила також має важливе значення і обирається конструктором залежно від призначення літального апарата. Найбільш поширені прямокутні крила та трапецієподібні крила із звуженням [3].

Формула підйомної сили крила така, що всі залежності в ній прямі. Тобто при збільшенні площі крила або швидкості руху, або щільності повітря несуча здатність крила збільшується.

Важливою характеристикою крила є його профіль. Профілі крил авіамоделей, які часто стають основою для бойових БПЛА, деякою мірою відрізняються від профілю, що застосовуються у «великій авіації». Такі профілі вимагають точного дотримання форми, і тому БПЛА з жорсткими пластиковими крилами мають кращі льотні характеристики, ніж БПЛА відносно м'яких пінопластів. При ремонті можливих пошкоджень крил БПЛА

це слід враховувати і намагатися відновити профіль пошкодженої ділянки якомога точніше. Завдяки особливій формі профілю крила повітря обтікає верхню частину крила з більшою швидкістю, ніж нижню, тому створюється різниця тисків. Саме ця різниця тисків – зверху та знизу крила – створює підйомну силу, що тримає літак у повітрі. Різниця тисків, а отже, підйомна сила залежить від швидкості. Немає швидкості або швидкість недостатня – літак падає [2].

Можливості застосування безпілотних літальних апаратів у різних цивільних та військових сферах до певного рівня залежали від конструкції таких апаратів. Тому модернізація технологій дає змогу підняти питання про універсалізацію конструкцій задля використання переваг конструкцій різних типів безпілотних літальних апаратів, що вдало поєднуються у різноманітних гібридних літальних апаратах. На сьогодні український ринок має високий потенціал для їхнього використання у різних цивільних та військових галузях.

Проектування БПЛА для розвідки залишається актуальним і важливим завданням у сучасному світі, що вимагає постійного вдосконалення технологій та відповідних рішень у сфері безпеки та ефективності. В сучасному світі збільшується попит на засоби розвідки та моніторингу для вирішення різноманітних завдань, таких як забезпечення безпеки, боротьба з тероризмом, контроль за кордонами, надзвичайні ситуації тощо. БПЛА можуть забезпечувати дешеві та ефективні засоби збору інформації для цих потреб. Постійні технологічні досягнення в галузі авіаційної та безпілотної техніки дозволяють створювати більш потужні, ефективні та функціональні БПЛА. З кожним роком з'являються нові можливості в галузі сенсорів, систем навігації, автопілотів та іншого обладнання. Використання БПЛА для розвідки може бути економічно вигідним порівняно з традиційними пілотованими літальними апаратами або супутниковими системами. Вони забезпечують здатність до тривалого польоту за дрібну частину витрат, порівняно з пілотованими літаками, і можуть бути використані для розвідки навіть у важкодоступних або небезпечних областях. Також БПЛА є важливим компонентом сучасних військових стратегій розвідки та нагляду. Вони забезпечують можливість збору розвідувальної інформації без ризику життя пілотів та можуть бути ефективними засобами для ведення розвідки в реальному часі.

Список використаних джерел:

1. Безпілотний літальний апарат зі злітною масою 7 кг і крейсерською швидкістю 33 м/с. URL : <https://dspace.library.khai.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/7456/Fominykh.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 30.03.2026);
2. Канченко В. Я., Карнаушенко Р. В., Ключников О. О., Мариношенко О. П., Чепур М. Л. Безпілотні літальні апарати радіаційної розвідки і сільськогосподарського призначення : монографія / НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС. Чорнобиль (Київ. обл.) : Ін-т проблем безпеки АЕС, 2015. 180 с.;
3. Теорія і практика застосування безпілотних літальних апаратів (дронів). URL : [https://nykarta.com/project/library/uploads/military/bpla/\(uk\)_ua_dynamics_brochure.pdf](https://nykarta.com/project/library/uploads/military/bpla/(uk)_ua_dynamics_brochure.pdf) (дата звернення: 30.03.2026).

МОВЛЕННЄВІ ЖАНРИ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

К. П. Козоброд

учениця 8-А класу,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

kozobrodkira7@gmail.com

І. І. Кисла

учитель української мови та літератури,

заслужений вчитель України,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

kislairina539@gmail.com

Практично всі ми є учасниками комунікації онлайн, її активними споживачами і творцями. Протягом останніх більше ніж двадцяти років опановуємо новий вид спілкування, який вивів нас у віртуальний простір. І бажаємо того чи ні, ностальгуємо чи ні за живим спілкуванням – ми не можемо стояти осторонь соціальних і комунікативних процесів, які відбуваються навколо. А як вчителі-практики, просто змушені бути в курсі цих процесів, розуміти їх і вчити учнів грамотно цим користуватися, ставати активними, вдумливими, розумними учасниками інтернет-комунікації.

Чинний Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти в Україні «ґрунтується на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного й діяльнісного підходів». Комунікативна компетентність для навчального предмета «Українська мова» є водночас предметною і ключовою. Вона засвідчує готовність мовця «успішно застосовувати здобуті знання мови, набуті вміння й навички в різноманітних комунікативних ситуаціях у процесі навчання української мови» [5].

Мета шкільної мовної освіти – формування компетентних у чотирьох видах мовленнєвої діяльності мовців. У мовній освіті НУШ особливого значення в цьому надають мовленнєвим жанрам – таким продуктам мовленнєвої діяльності людини, які пов'язані з певними комунікативними завданнями. На думку авторів монографії «Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації» Романа Помірка, Флорія Бацевича, Ганни Паславської, оволодіння певною мовою і культурою неможливе без оволодіння системою мовленнєвих жанрів, властивій конкретній лінгвокультурній спільноті [7].

Вітчизняна дослідниця мовленнєвих жанрів Ніна Голуб називає більше 50 таких жанрів, серед яких є ті, які використовуються саме в інтернет-мовленні. А вчитель, до речі (так говорять науковці), має володіти 45-ма мовленнєвими жанрами [4].

Для вивчення в школі пропонується відбирати мовні жанри за такими критеріями:

- 1) мірою необхідності в мовленнєвій практиці;
- 2) актуальністю для сучасного життя;
- 3) потенціалом у розвитку загальнонавчальних умінь;
- 4) потенціалом у розвитку креативних здібностей та загальної культури.

Тож за новою програмою з української мови, автори Ніна Голуб та Олена Горошкіна пропонують у 5 класі вивчення *смс-повідомлення*, а в 6 класі – *допис у соцмережах і коментар-пораду* [2, 3].

Ми спробували визначити п'ять найбільш популярних жанрів і описати їх. Практично кожен із жанрів вимагає вміння створювати текст, мінітекст, формулювати максимально влучно думку, аби домогтися того комунікативного завдання, яке кожен перед собою ставить. Завдання вчителя – навчити, показати, запропонувати мовні моделі, увести у світ, можливо, і нової лексики, і нової стилістики. І ось тут наочно продемонструвати, навіщо ж ми на уроках, наприклад, вчимо синтаксичну структуру мови. Виявляється, від вдало дібраної синтаксичної конструкції може залежати успіх вашого комунікативного послугу. Це якраз той випадок, коли діти усвідомлюють, що двоскладні й односкладні речення по-різному розставлятимуть акценти. А різні типи вираження граматичної основи допоможуть точно передати головне! Під час живого мовлення на це так не зважаєш, а під час інтернет-спілкування в тебе є час подумати, як сказати краще.

СМС-повідомлення мають свою історію, яка розпочалася 1991 року в Англії. За формою це «маленька розмова», для якої властива ментальність, приватний характер змісту, сильна залежність від засобу передачі інформації, адже в мобільному телефоні обмежений набір клавіш, кожна з яких функціонально має по кілька літер. Усе це впливає на мовний образ смс. На сьогодні це не тільки слова, а й знаки, графічні зображення, фото, мультимедіа. Часто мова смс схожа на ребус, коли є *малюнок літера цифра*.

Часто використовуємо за неможливості або небажання прямої розмови з респондентом. Треба сказати, що це не сприймається на разі як негативний прояв спілкування, швидше – це вимога часу: не втручатися у живий простір людини і не жертвувати, так би мовити, своїм. Можна в цьому вбачати позитивні і негативні прояви нових стосунків між людьми, але ми нікуди не дінемося від того, що це стає нормою.

Смс-повідомлення використовуються для різних цілей: розповідь останніх новин, щоб просто привітатися, підтримати тощо. Підручник для 5 класу визначає зокрема такі: швидко інформувати, налагоджувати і підтримувати контакт, вітати зі святом, ділитися враженнями і запрошувати на зустріч.

Завдання вчителя на основі власного мовного досвіду і досвіду учнів пропонувати різні мовні моделі, звертаючи увагу на типи речень, лексику, найпоширеніші помилки. Можна програвати комунікативні ситуації на уроці і в повсякденному спілкуванні в чаті. Пропонуємо для вчителів: смс привітання для однокласників (вчитель-учні), написати смс повідомлення про причини відсутності в школі, смс повідомлення щодо уточнення інформації стосовно д/з тощо.

Допис у соцмережі – це особиста позиція автора, аргументи на користь з метою вплинути на читачів і переконати їх в особистій правоті. Дописи дуже суб'єктивні і мають надзвичайно різноманітну комунікативну мету. Допис – це можливість для всіх писати тексти на широкий загаль. І взагалі це жанр такий універсальний, що важко окреслити його специфіку. Наприклад, виставлена у фейсбуці авторська поезія теж стає дописом. Бо вона в цей момент комунікації стає ще й поетичним зверненням до читачів з певним образним відкриттям у

світі і в собі, спрямованим на те, щоб представити автора в даний момент життя, з думками, які автор відкриває соціуму саме зараз, як себе позиціонує, чим живе, що його надихає тощо.

Софія Нерян, дослідниця з Херсонського університету, наприклад, класифікує дописи так: дописи-пояснення; дописи-прохання; дописи-емоції; дописи-вітання. Водночас вона зазначає, що це невичерпний перелік, до того ж часто дописи можуть поєднувати в собі кілька ознак [6].

Серед ознак дописів: суб'єктивність, аргументованість, сугестивність (здатність сприймати психічний вплив з боку іншої особи або групи осіб) стильова синкретичність. Але знову ж, ці ознаки властиві й іншим жанрам.

У підручнику 6 класу (автори Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна) розрізняють поняття *допис* (*стаття, повідомлення про що-небудь від журналістів чи читачів для журналів, газет тощо*) і *допис у соцмережі* (*вираження думки автора з формулюванням власного ставлення до описуваної ситуації чи події*). Подається схема «Різновиди дописів» (різновид і основна функція). Також подається робота з текстом, який треба прочитати, визначити, яку проблему в ньому піднято і написати коментар [3].

На уроках в середній і старшій школі можна пропонувати писати коментарі до навчальних відео, буктрейлерів чи офіційних трейлерів до фільмів тощо. Цікавою формою є дописи-емоції, які є вербалізацією реакції автора на певну подію, вираз лише його внутрішнього стану. Варто спонукати учнів ділитися своїми історіями, думками, переживаннями. Звичайні сторіс, дописи, дописи-емоції, постери-мотиватори чи просто влучні коментарі тощо не лише допомагають емоційно розвантажитися, а насамперед формують навички комунікації, зокрема віртуальної. І це теж вимога часу. Разом ми сила, яка здатна протистояти морально, емоційно, психологічно будь-яким викликам часу, і воєнного також [1].

Коментар у соціальних мережах – це жанр електронної комунікації, що визначає думки й позицію адресанта, народжені в процесі вебкомунікації. А оскільки в спілкуванні онлайн втрачаються такі особливості усного мовлення, як підвищення голосу, зміна тембру, тональності, відсутність живих жестів, міміки, то з'являється потреба на додаткові графічні вираження цих емоцій.

Жанр цікавий тим, що приваблює (на відміну від допису) багатьох. Важко втриматися, щоб не прокоментувати те, що цікаве вам і в чому ви компетентні або на що в кожного є власний погляд (напевно, так працює наша психіка).

У підручнику 6 класу (автори Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна) розрізняють поняття *коментар* (*пояснення, тлумачення до якогось тексту*) і *коментар у соцмережі* (*обмін інформацією, висловлення власної думки з приводу написаного у дописі або в іншому коментарі*). Розрізняють коментарі оцінні й дискусійні [3].

Знайомлячи учнів із закономірностями цього інтернет-жанру, вчитель має наголосити на тому, що ми маємо дотримуватися морального аспекту у спілкуванні, адже коментарям, як жодному іншому жанру, притаманні ряд специфічних, з тяжінням до негативу ознак, таких як часте використання обценної лексики, інвективної лексики, емфатичних конструкцій. До коментарів додають графічні засоби, файли мультимедіа. Для цього жанру характерна також спрощена лексика, згрубілі слова. Варваризми, а також

максимально спрощений синтаксис (домінування простих речень, питальних, окличних), а також лаконічність, тотальна розмовна стилістика.

Статуси в соцмережах – це короткий вираз настроїв, переконань, інтересів користувачів. Це віртуальне дзеркало настрою. Технічно це текстове повідомлення на декілька рядків, які записуються автором сторінки. Це можливість поділитися своїм настроєм, повідомити друзям і знайомим, про що ми зараз думаємо, чим дихаємо, що нас найбільше хвилює. За словами науковиці зі Львова Світлани Форманової, статуси в нашому загальноприйнятому розумінні – це лаконічне (а іноді й не дуже) повідомлення, що виражає настрій, стан душі, або розповідає про новину, про наші головні думки чи дії [8].

Статус може бути виражений не тільки за допомогою слів, віршів або жарту, але і за допомогою графіки, смайликів або інших картинок. Статуси можуть відрізнятися за змістом, за емоційними посилками, за кількістю тексту, за закінченістю/незакінченістю думки. Можуть містити або власні думки або висловлювання відомих людей. Найпоширеніші статуси про кохання, дружбу, час, сенс життя, спорт, почуття, про пори року. За ними можна дослідити, якими проблемами найбільше живе соціум.

Будь-який статус у соцмережах – це спроба привернути увагу до свого профілю, до своєї особистості. Є кумедні статуси; статуси, що інформують про щось цікаве; статуси, які містять якийсь маловідомий факт про відомі речі та явища; а ще поетичні статуси. Мовні засоби: питання на початку і питання в кінці (питальне речення): З яким настроєм прокинулися? Надворі сонце, хризантеми і гаряча кава в кіоску... Ви досі в ліжку? Формат «Закінчи пропозицію» (зворот і добудувати речення) Відчувши втому, ... Переглядаючи старі фото, ... Проживаючи чергову осінь, ... Формат «Констатація факту» і несподіване рішення: Падає листя – і падає настрій. А спробуй у зворотньому порядку: збери листя і зберися сам! Можна процитувати авторитетну людину «Думи мої, думи мої...». У створенні самого статусу можуть поєднатися інші види мовленнєвих жанрів (прохання, пропозиція, запрошення, анонс)

Сторіс (Instagram Stories) – це слайд-шоу з фотографій, відео та тексту, які зникають через 24 години. Це швидкий спосіб поділитися оновленнями з підписниками без створення повноцінного допису. Історії відображаються у горизонтальній лінії над вашою стрічкою, і їх можна переглядати, проводячи пальцем вправо або вліво. Діти люблять розповідати історії. Історії – це найпоширеніша форма передачі інформації. Така інформація конкретна, а не абстрактна, може перетинатися з нашим особистим досвідом. Історіями можна показувати свої переконання, цінності та мотивацію, викликати емоції. В особистому блозі за допомогою сторіс можна: розважати користувачів, підтримувати зворотний зв'язок з аудиторією, залучати нових підписників, збільшувати охоплення, фіксувати моменти дня, робочий процес, соціальну активність.

Список використаних джерел:

1. Білан О. Г., Кисла І. І. Формування соціальних навичок та комунікативних здібностей здобувачів освіти на уроках української мови та літератури в освітніх реаліях воєнного часу. *Постметодика*. Полтава. № 1 (142), 2024. С. 49-56; 2. Голуб Н. Б. Підручник для 5 класу

закладів загальної середньої освіти. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 250 с.; 3. Голуб Н. Б. Підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 252 с.; 4. Голуб Н. Б., Новосьолова В. І., Галаєвська Л. В. Мовленнєві жанри на уроках української мови в ліцеї (рівень стандарту). Київ : «КОНВІ ПРІНТ», 2020. 127 с.; 5. Державний стандарт базової середньої освіти. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 02.04.2026 рік); 6. Нерян С. Полілогізм комунікації в соцмережах: форми і жанри. *Діалог* : Медіастудії, № 24, 2018. С. 129-141; 7. Помірко Р., Бацевич Ф., Паславська Г. Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації. Львів : ПАІС, 2010. 181 с.; 8. Форманова С. Коментар у соціальних мережах як мовленнєвий жанр // *Вісник Львівського університету*. : зб. наук. праць. Львів : Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2020. Вип. 72. С. 282–294.

НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ У ТВОРЧОСТІ УЛАСА САМЧУКА

М. С. Коротя

учениця 9-В класу,

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*mirakorotia@gmail.com*](mailto:mirakorotia@gmail.com)

Ю. С. Чернусь

учитель української мови та літератури,

Ліцей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

[*jus141187@gmail.com*](mailto:jus141187@gmail.com)

Українська література ХХ століття – це не лише мистецтво слова, а й правдивий літопис болю, боротьби й незламності духу українського народу. Однією з найяскравіших постатей цього періоду є Улас Самчук – письменник, якого справедливо називають літописцем українського села і трагічної долі нації. Його творчість пронизана глибоким патріотизмом, щирою любов'ю до рідної землі та болісним осмисленням історичних катастроф, що випали на долю України.

Особливе місце у спадщині митця займає роман «Марія» – перший в українській літературі художній твір, присвячений трагедії Голодомору та насильницької колективізації. У цьому творі автор не просто відтворює події страшних 1932-1933 років, а й показує їх крізь призму людської долі, страждання однієї жінки, яка уособлює цілий народ. Через життєвий шлях простої селянки письменник розкриває тему материнства, праці, віри, духовної сили та водночас – жорстокості історичних обставин. Роман-спалах, який написав письменник – емігрант у 1933 році доводить ще раз невичерпну істину: руйнівний вплив тоталітарної системи, але водночас саме життя Марії є символом страждання України, де руйнували селянство, яке найбільше любило землю та працю, родину та духовні цінності [1, 2].

Творчість «українського Гомера» змушує замислитися над питаннями відповідальності людини за власну долю, значенням історичної пам'яті та необхідністю збереження національної гідності. Його герої – це звичайні люди, але саме в їхній щоденній праці, терпінні розкривається справжня велич українського духу. Тож звернення до творів Самчука є не лише літературним

аналізом, а й важливим кроком до глибшого розуміння історії України та духовних цінностей нашого народу, своєрідне застереження та заповіт на майбутнє. Мова йде про те, що народ, який втрачає пам'ять, ризикує втратити майбутнє. І заповіт – берегти свою ідентичність, мову, землю. Бо тільки пам'ятаючи власну історію, можна зберегти себе як націю. Його стиль поєднує епічність із психологічною глибиною. Він мислить масштабно – категоріями поколінь, історичних переломів, національної долі. Водночас кожна сцена наповнена конкретикою: тиша перед бурею, погляд матері на дитину. Завдяки цій деталізації трагедія стає особистою для читача. Письменник не просто описує страждання, він аналізує причини трагедії [3, 4].

Його герої постають перед моральним вибором: пристосуватися чи зберегти гідність. Дехто ламається, дехто зраджує, але є й ті, хто навіть у безвиході не втрачає людяності. Саме в цьому письменник бачить надію: духовна сила народу не знищується навіть тоді, коли знищують фізично. Та найбільшої трагічної сили набуває слово в романі «Марія». Роман-хроніка – це художній твір за мільйонами невинно загиблих. Марія постає не лише як жінка, а як символ України, яка народжує, виховує, працює, але змушена пережити руйнування всього, що стало сенсом її життя, це своєрідна хроніка життя української жінки як відображення долі селянства. Ніби математичний трикутник постає тут праця-любов – Україна. Через його образ письменник розкриває глибинний конфлікт між природним укладом селянського буття й жорсткою системою [5, с. 155].

Не можна не згадати і про **роман-епопею** «Волинь», який приніс письменнику світову славу. У цій трилогії автор показує, як формується національна свідомість у звичайній селянській родині. Своєрідна «енциклопедія» життя українців, яка вкотре доводить, що український народ мужній, незламний, непереможний. Слово звучить про силу нації та боротьбу за самоповагу, відданість своїй справі. Недарма реалізм та глибокий психологізм приніс автору світове визнання.

Знавець селянської душі неодноразово наголошував, що не можна стерти з пам'яті те що, дано природою, світом, людьми. Певною мірою у творі використав і автобіографічні моменти. Рідний край, домівка, батьки, степ, поле, земля і та сама Волинь – усе дало життя понад 450 персонажам.

Значення творчості Уласа Самчука полягає в її глибокому гуманістичному змісті, історичній правді та силі. Його спадщина й сьогодні залишається актуальною, адже навчає нас любити свою Батьківщину, пам'ятати минуле й творити майбутнє. У своїх творах письменник щиро й сміливо відобразив історичну долю українського народу, його страждання, боротьбу та незламність. Він зміг показати людину в складних обставинах, розкрити її внутрішню силу, прагнення до свободи життя. Творчість Уласа Самчука заслуговує на велику увагу і високу оцінку. Він талановитий прозаїк, який прожив довге і напружене життя, вимірюване 82 роками, що збіглися з добою буремних історичних потрясінь для українського народу. Особливо чутлива душа, як барометр відгукувався він на найтрагічніші, найскладніші події в житті України [5, с. 160].

«Український Гомер» не просто описував події, він мислив як справжній патріот і громадянин своєї держави. Його слово стало духовною підтримкою

для українців і у часи випробувань і зберегло пам'ять про трагічні сторінки нашої історії. Письменник вірив у майбутнє України та в силу національної свідомості, і саме ця віра складає усю його творчість.

Хоча зробити крок на рідній землі – це найзаповітніша мрія Самчука, але доля розпорядилася інакше. Так і не побачивши більше рідних степів, письменник покинув цей світ. Проте його твори, його літературні герої зробили все це за нього. Не заважаючи на заборони в радянській Україні, оповідач зробив місток між українською літературою та світовою культурою, показуючи майже всю Україну ХХ століття, безпосередньо українців, їхню боротьбу за виживання, за становлення у цьому непростому світі, а головне – українську жінку, справжню, добру, чесну, відважну та нескорену.

Україну світові відкрив саме він, а разом з нею і невідомі сторінки української культури, побуту, а головне історії, про яку заборонено було говорити, згадувати і потрібно було просто мовчати. Але український народ не може мовчати, він завжди підтримає свого героя. Саме так і сталося з творчістю Уласа Самчука, про нього говорили, писали, а головне читали і досі читають. Неперевершені шедеври, які вже були вище згадані, це не весь його творчий доробок [4].

Варто обговорити і трилогію «Ост» («Морозів хутір», «Темнота», «Втеча від себе») – про долю України та українців у часи війни, «Гори говорять!» – про боротьбу Карпатської України, «На твердій землі», «Чого не гоїть огонь» – про боротьбу УПА, «Кулак». Адже ключовими моментами його творчості були: слово, теми, люди (як окремі долі, так і доля українського народу в цілому), реалізм (твори мають властиву документальну точність у поєднанні з глибоким психологізмом) [6, с. 6].

Та неможливо не згадати і про гостре слово Самчука в публіцистиці, його стаття «Народ чи чернь» влучно підкреслює національну свідомість та українську гідність. Ох не все одно якою мовою говорить людина, які книжки читає і про кого згадує. Наразі для України це питання зараз досить болюче. Відгомін слів Самчука ми зустрічаємо і в ХХІ столітті. Україна звучала з його вуст в глобальному контексті. Фундамент незалежної людини, нації було закладено дуже давно, а зараз ми відстоюємо лише ці права [7, с. 122].

Про Уласа можна говорити вічно, порівнювати його творчість та внесок в українську культуру, літературу, з іншими неможливо. Оскільки кожній епосі притаманні свої герої!!!

Список використаних джерел:

1. Народився під час війни, виріс під час війни...» URL : <https://suspilne.media/culture/934243-narodivsa-pid-cas-vijni-viris-pid-cas-vijni-zriv-pid-cas-vijni-istoria-zitta-ulas-samcuka> (дата звернення: 28.02.2026);
2. Біографія Уласа Самчука. URL : <https://samchyk.ua/biograf.htm> (дата звернення: 27.02.2026);
3. Самчук Улас Олексійович. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D1%87%D1%83%D0%BA_%D0%A3%D0%BB%D0%B0%D1%81_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: 27.02.2026);
4. Письменник – націоналіст. URL : <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lyuty/20/1905-narodyvsya-ulas-samchuk-pysmennyk> (дата звернення: 28.02.2026);
5. Самчук У. Марія. Львів : Оріяна-Нова,

2004, 174 с.; 6. Ткаченко Т. І. Модерністські пошуки Уласа Самчука. *Траєкторія науки*. 2016 р. № 3 (8). С.4–10; 7. Самчук У. Куди тече річка. Київ : Наукова думка, 1999, 416 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЦИФРОВИХ МОДЕЛЕЙ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

О. Г. Крамаренко

учениця 10-А класу,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

sashakramarenko99@gmail.com

В. І. Лоцько

вчитель біології,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

lotskovalya@gmail.com

Сучасна шкільна освіта в Україні, зокрема в межах впровадження концепції НУШ, вимагає від педагога переходу від репродуктивних методів навчання до діяльнісних та дослідницьких. У вивченні природничих дисциплін, де ключовим є розуміння динамічних процесів (поділ клітини, передача нервового імпульсу, кругообіг речовин), традиційні статичні підручники часто виявляються недостатніми. Саме тому інтеграція інтерактивних цифрових моделей стає необхідним інструментом для формування цілісної природничої компетентності здобувачів освіти [3, с. 5-7].

Використання цифрових симуляцій та віртуальних лабораторій (наприклад, платформи PhET Interactive Simulations, BioDigital Human або Mozaik Education) дозволяє розв'язати низку педагогічних завдань:

1. Візуалізація абстрактних понять. Учні отримують можливість «побачити» процеси, що відбуваються на молекулярному рівні, як-от реплікація ДНК або робота ферментів. Це сприяє глибшому засвоєнню знань, що підтверджується сучасними методичними дослідженнями [1, с. 18-22].

2. Безпека та доступність експериментів. Віртуальні лабораторії дозволяють проводити досліди, які в умовах шкільного кабінету можуть бути небезпечними, дороговартісними або тривалими у часі (наприклад, спостереження за зміною популяцій протягом поколінь) [5].

3. Індивідуалізація навчання. Інтерактивні моделі дозволяють кожному учневі працювати у власному темпі, багаторазово повторювати експеримент та змінювати параметри для спостереження за різними результатами [4, с. 78].

Ефективним методом є поєднання реального об'єкта та цифрової моделі. Наприклад, під час вивчення теми «Мінливість» учнями проводиться лабораторне дослідження реальних природних об'єктів — соснових шишок. Вимірюючи довжину та ширину реальних шишок, учні будуть варіаційну криву. Паралельно з цим використання цифрової моделі дозволяє змодельовати, як зміняться ці показники під впливом різних екологічних факторів (вологості, освітлення) у довгостроковій перспективі. Таке порівняння допомагає учням зрозуміти межі норми реакції та адаптивне значення ознак [2, с. 12-18].

Досвід впровадження цифрових інструментів у 5-6 класах (зокрема в програмах інтегрованих курсів «Пізнаємо природу») демонструє значне зростання пізнавального інтересу. Наприклад, використання 3D-моделей клітинних органел під час вивчення будови рослинної клітини допомагає учням краще зрозуміти взаємозв'язок між структурою та функцією біологічних систем. Окрім того, цифрові моделі сприяють розвитку критичного мислення, стимулюючи учнів до аналізу, порівняння та формування власних висновків.

Інтерактивні цифрові моделі не замінюють реальний біологічний об'єкт чи живий експеримент, проте вони є потужним доповненням, що знімає бар'єри у сприйнятті складного теоретичного матеріалу. Систематичне використання таких засобів навчання підвищує рівень мотивації учнів, сприяє формуванню наукового світогляду та готує їх до життя в сучасному цифровому суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Гур'євська О. М. Цифрові інструменти у навчанні природничих дисциплін: методичний посібник. Київ: Освіта, 2024. 112 с.; 2. Засєкіна Т. М. Моделювання в навчанні природничих предметів: від теорії до практики. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2023. № 4. С. 12–18; 3. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2021. 160 с.; 4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2017. 144 с.; 5. PhET: Free online physics, chemistry, biology, earth science and math simulations. URL : <https://phet.colorado.edu/> (дата звернення: 31.03.2026).

УРБАНОНІМНИЙ ПРОСТІР У РОМАНІ «ЛАЗАРУС» СВІТЛАНИ ТАРАТОРІНОЇ

А. В. Кузьмич

учениця 11-А класу,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

alonakzmc@gmail.com

І. І. Кисла

учитель української мови та літератури,

заслужений вчитель України,

Лицей № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

kislairina539@gmail.com

Вивчення урбанонімів цікаве й актуальне, бо це глибокий пласт ономастичної лексики, який творить вербалізований знаковий код просторової організації міста, допомагає досягнути його простір, історію, культуру,

ідеологію, світоглядні уявлення. Під урбанонімом розуміємо системоутворювальний елемент урбанонімного простору, що виконує адресно-ідентифікаційну, культурно-історичну, соціокультурну функції [2].

Питанням вивчення і дослідження урбанонімів різних регіонів світу та країни займалися і займаються багато вчених. Серед українських дослідників, які вивчали урбанонімію, слід виділити Ю. Карпенка, А. Титаренко та ін. Активно вивчає урбаноніми полтавська науковця Т. Ніколашина, зокрема урбаноніми Полтави доби Котляревського. Привертають увагу праці полтавської дослідниці Ю. Браїлко, у яких вона досліджує семантичну специфіку знімних одиниць різних типів [1].

«Урбаноніми виконують інформативну й комунікативну функції. Ці одиниці акумулюють і транслюють інформацію від одного покоління до іншого. Водночас урбанонім відображає думки, духовний світ його творців, особливості певного історичного періоду, виконуючи функцію збереження та передачі національної самосвідомості, традицій і культури» [7].

Урбанізація як процес, що впливає на різні сфери життя суспільства, привертає увагу і науковців, і митців. В. Фоменко справедливо зазначає, що «ланцюжок: місто – урбанізація – людина – суспільство, – відіграє важливу роль у становленні урбаністичної літератури» [5].

Особливу увагу останнім часом привертають дослідження топонімичного, зокрема урбаністичного простору в українському романному дискурсі. Заслужують на увагу праці В. Діц, М. Доценко, Т. Гундорової, В. Левицького, Ю. Карпенка, С. Жигун, Г. Лукаш, Т. Немировської, Л. Марчук, Т. Матвєєвої, В. Топорова, О. Фонякової, В. Фоменко, у яких проаналізовано функційні особливості топонімів у художньому дискурсі українських, так і зарубіжних письменників.

Урбанонімний простір міст є віддзеркаленням загальнолюдських і національних цінностей. Т. Ніколашина зазначає, що онімна лексика посідає особливе місце мовній системі художнього твору, створює та увиразнює художній образ, є одним із засобів відображення дійсності [2].

Систематизація різних підходів дає змогу уніфікувати розрізнені думки щодо термінології та визначити місце урбанонімів у загальній класифікації топонімів у такій послідовності: *онімний простір* → *топонімний простір* → *урбанонімний простір*. Урбанонімний простір – частина загального онімного простору, сформованого на засадах цілісності та відносної стабільності в розвитку [3].

Урбаноніми виконують важливі текстотвірні функції, тобто вони не лише номінують адресу мешкання головних героїв, адміністративно-територіальну одиницю, а й передають важливу інформацію про місто, адміністративні споруди, людей, які пов'язані з ними. «Власні назви міських об'єктів, вулиць (урбаноніми) є важливими штрихами у змалюванні портрета міста» [6]. Серед функцій, які виконують урбаноніми в художньому тексті, назвемо ще й такі: створення атмосфери певного часу і простору, географії твору, характеристики героїв, розповіді про його звички, спосіб життя, достаток тощо. Урбаноніми поглиблюють історичний і культурний контекст, що додає твору глибини і підкреслює зв'язок з минулим.

Новим витокком у розвитку сучасної ономастики став розгляд топонімії художнього тексту крізь призму жанрової та стильової природи твору. У цьому сенсі роман Світлани Тараторіної «Лазарус» надзвичайно цікавий. Він є яскравим прикладом літератури урбан фентезі, або міського фентезі, яка останнім часом набирає великої популярності у світі.

Письменниця практично з перших сторінок роману вводить нас в урбанонімний простір Києва 1913 року. Ціла низка назв внутрішньоміських об'єктів відразу прив'язує читача до певної епох, місто стає багатоплощинним, відкриваються найпотемніші його закутки, аж, наприклад, до темних коридорів Публічної бібліотеки: *«Згодом Олександр Петрович став частим гостем у темних коридорах Публічної бібліотеки на Олександрівській»* [4, с. 122].

У тексті роману місто стає тлом, яке відтворює та увиразнює життєві колізії героїв роману. Київ багатогранний: *«Там у провінції Межа проходила чіткіше. Навіть у великих містах панував порядок. Але Київ завжди вирізнявся. «Тут хаос навіть у частині для пасажирів першого класу», - говорить один із героїв* [4, с. 19].

Смисловим маркером і окресленням урбанонімного простору міста слугує велика кількість внутрішньоміських назв. Методом суцільної вибірки нами було визначено 137 одиниць урбанонімів: 27 лінійного типу, що становить 19,7%; 37 площинних – 27, 01%; 73 локальних – 53, 28%. Урбаноніми виконують важливі текстотвірні функції. У художньому тексті, по-перше, називають об'єкт дії: *(«У Будинку зі зміями на Житомирській було темно»* [4, с. 411]; *«Люди спалили кілька будинків змурів у Протасовому яру...»* [4, с. 17]; *«Вже з Володимирської починав виглядати Замок барона з вічною хмарою над дахом»* [4, с. 232]. Урбаноніми стають маркером територій, які поділяють люди і нечисть, багаті і бідні: *«Ні, кожен має знати своє місце й не переступати межі»* [4, с. 188]; *«Уже у двадцять Рапойто-Дубяго довірили Двірцеву діляницю Липки, де жили переважно заможні люди»* [4, с. 187]. Урбаноніми номінують адресу помешкання героїв: *«Майже відразу Тюрин вирішив, що кращої квартири й господині йому не знайти, і залишився на Бульварно-Кудрявській»* [4, с. 123]. У деяких моментах урбаноніми фіксують хід часу: *«Скалонне займав кабінет із вікнами на стародавню Софію»* [4, с. 25]; *«Дзвони на Софії відбили дев'яту»* [12, с. 32], *«Дзвони на Софії пробили північ»* [4, с. 323]. Передають урбаноніми і загальний настрій міста: *«Місто поверталось до життя. Кияни ще боялися відпускати дітей далеко від дому, але грати з вікон потроху знімали, витягували розведений фенікс із рам»*[4, с. 447].

Структурні схеми урбанонімів роману.

1. Однослівні назви без різновиду урбаноніма (40 назв): Хрещатик, Олександрівська, Катерининська, Виноградна, Жилинська, Караваєвська, Рейтарська, Стрілецька, Турівська, Ямська, Думська, Юрківська, Ярославська, Столипінська, Пріорка, Житомирська, Нагірна, Мстиславська, Володимирська, Трухашка, Щекавиця, Поділ, Оболонь, Липки, Куренівка, Плоска, Яма, Деміївка та ін.

2. Складні назви прикметникового та іменникового типу (4 назви): Бульварно-Кудрявська, Набережно-Лугова, Шурум-Бурум, Шато-де-Флёр.

3. Двослівні моделі урбанонімів прикметникового типу без виду урбаноніма (4 одиниці): Велика Підвальна, Велика Володимирська, Велика Житомирська., Велика Дорогожецька. «Історична назва сучасної вулиці Юрія Ілленка в Києві, яка простягається від Лук'янівки до Сирця, пов'язана з давньою місцевістю Дорогожичі, де в ХІХ столітті пролягала трамвай». Наприклад: «*Лавина кощів котилася водночас і з Поштової дороги, і з Великої Дорогожицької...*» [4, с. 396].

4. Назва в лапках без виду урбаноніма (2 одиниці). «У кривого чорта». Наприклад: «*Відхекалися «У кривого чорта» на Кудрявській*» [4, с. 397]; «Салон пані Солохи», наприклад: «*Теперішній «Салон пані Солохи» у темному закутку на Михайлівській був курильнею з найдобрішим зіллям для розваг*» [4, с. 351].

5. Двослівні моделі: назва+ вид урбаноніма (63 назви): Протасова вулиця Наприклад: «*Став пустою Бактеорологічний інститут на Протасовій вулиці..*» [4, с. 375]. Андріївський узвіз, Протасів яр, Бабин яр, Реп'яховий яр, Батієва гора, Кирилівські гори, Кирилівські пагорби, Львівська площа, Софіївська площа, Царська площа, Купецький сад та ін.

6. Модель «іменник + прикладка» (5 назв). Ринок Шурум-Бурум. Наприклад: «*Чарівних крилатих коней розводили татарські духи, що вже кілька століть мешкали біля ринку Шурум-Бурум*» [4, с. 23]; готель «Європейський», готель «Франсуа», контора «Бубенчик і син», контора «Б і син».

7. Модель «Іменник + іменник в Р. в. з прикметником або без» (18 одиниць). Церква Всіх святих, Інститут Святого Володимира, Університет Святого Володимира, будинок Купецького, будинок Трубецьких, Замок барона, будинок Присутствених місць, Музей старожитностей, Музей старожитностей і мистецтв, ресторан Реотса, Цирк Крутікова, психічна санаторія Липинського,

8. Модель «іменник + прийменник + іменник в Орудному відмінку» (1 урбанонім). Будинок зі зміями. Наприклад: «*У Будинку зі зміями на Житомирській було темно*» [4, с. 411].

Аналізуючи словотвірні засоби поданих урбанонімів, можемо вказати на перевагу урбанонімів прикметникового типу, утворених від іменників за допомогою різних суфіксів, найчастіше –СБК. Наприклад: Стрітенська, Мстиславська, Думська, Катерининська, Кирилівські, Софіївська, Володимирська та інші, загалом таких близько 40 урбанонімів. Серед інших словотвірних суфіксів є -ОВ (Контрактові ряди), -ІЧН (Біологічна станція), -ЕВ (Двірцева), -ІВ (Протасів яр, Труханів острів), -Н (Підвальна, Нагірна, Виноградна), -К (Трухашка).

Список використаних джерел:

1. Браїлко Ю. Семантична специфіка онімів. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1112/1/Brailko.pdf> (дата звернення: 27.02.2026);
2. Ніколашина Т. Урбанонімний простір міста Полтави доби Івана Котляревського. *Філологічні науки*. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16057/1/45.pdf> (дата звернення: 27.02.2026);
3. Ніколашина Т. Урбанонімний простір у романі «Невеличка драма» В. Підмогильного. *Палітра слова й тексту Січеславицини* : колективна монографія. За ред. В. П. Біляцької. Дніпро : Ліра, 2021. Вип. 2. С. 212–236;
4. Тараторіна Світлана. «Лазарус». Харків : Vivat, 2023. 496 с.;
5. Фоменко В. Г. Українська урбаністична проза ХХ століття: еволюція, проблематика, поетика: автореф. дис. на здобуття ступеня докт. філол. наук. К.,

2008. 47 с.; 6. Хлистун Ірина. Топоніми в художньому тексті (на матеріалі української поезії II пол. XX ст.). URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/909/1/toponim_poezija.pdf. (дата звернення: 27.02.2026); 7. Яценко А. А. Урбаноніми як один із найважливіших елементів комунікації. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі*. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. 2018. Вип. 33. С. 127-138. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vmvmn_2018_33_13 (дата звернення: 03.03.2026);

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бабенко Єлизавета Євгеніївна	учениця 9-В класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Белова Надія Євгенівна	учениця 10-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Блажієвська Олена Валентинівна	вчитель математики, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Бодак Таїсія Миколаївна	учениця 11-С класу, Ліцей № 14 «Здоров'я», вихованка гуртка «Мистецтвознавство» Полтавської обласної Малої академії наук учнівської молоді
Бойко Влада Олександрівна	учениця 11-С класу, Ліцей № 14 «Здоров'я», вихованка гуртка «Мистецтвознавство» Полтавської обласної Малої академії наук учнівської молоді
Бондар Назар Вячеславович	учень 8-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Горб Філіп Олегович	учень 8-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Горбик Софія Віталіївна	учениця 7-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Дерев'янку Дмитро Русланович	вихованець гуртка «Музеєзнавці», Полтавський міський центр позашкільної освіти Полтавської міської ради
Добренький Андрій Ігорович	учень 7-С класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Зубко Олена Василівна	вихователь групи продовженого дня, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Зуй Артем Русланович	учень 7-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Іванченко Марк Альбертович	учень 10-Б класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Казакова	вчитель фізики,

Тетяна Миколаївна	Ліцей № 14 «Здоров'я»
Кисла Ірина Іванівна	вчитель української мови та літератури, заслужений вчитель України, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Коба Людмила Миколаївна	вчитель української мови та літератури, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Козоброд Кіра Петрівна	учениця 8-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Корж Євгенія Вікторівна	вчитель історії та правознавства, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Коротя Мирослава Сергіївна	учениця 9-В класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Косенко Альбіна Григорівна	вчитель географії, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Крамаренко Олександра Григорівна	учениця 10-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Кузнецов Денис Сергійович	вчитель англійської мови, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Кузьмич Альона Віталіївна	учениця 11-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Кулинич Світлана Юріївна	вчитель української мови та літератури, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Куратнік Сергій Леонідович	вчитель технологій, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Куратнік Тетяна Вікторівна	вчитель технологій, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Лоцько Валентина Ігорівна	вчитель біології, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Мацюк Каміла Ігорівна	учениця 7-С класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Міщенко Лариса Борисівна	вчитель математики, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Немировський Матвій Михайлович	учень 8-А класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Нікітюк Максим Геннадійович	учень 10-Б класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Нікітюк Олег Геннадійович	учень 10-Б класу, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Овсяник Любов Миколаївна	вчитель зарубіжної літератури, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Панасенко Наталія Василівна	керівник гуртка «Музеззнавці», Полтавський міський центр позашкільної освіти Полтавської міської ради
Пелих Ілона Петрівна	вчитель мистецтва, Ліцей № 14 «Здоров'я»
Пилипенко	директор, вчитель біології,

Наталія Миколаївна	Лицей № 14 «Здоров'я»
Плескач Аліна Олексіївна	учениця 9-А класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Подольян Михайло Дмитрович	учень 7-А класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Решта Валентина Миколаївна	вчитель зарубіжної літератури, Лицей № 14 «Здоров'я»
Роман Аліса Антонівна	учениця 7-Б класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Рубан Назарій Михайлович	учень 10-А класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Савченко Тімур Романович	учень 10-Б класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Соколик Максим Олександрович	соціальний педагог, вчитель мистецтва, Лицей № 14 «Здоров'я»
Степанов Данііл Вячеславович	учень 9-В класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Терещенко Олена Василівна	вчитель англійської мови, Лицей № 14 «Здоров'я»
Токар Уляна Богданівна	учениця 8-А класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Федій Злата Олександрівна	учениця 7-А класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Федій Олександр Анатолійович	заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель географії та економіки, кандидат педагогічних наук, доцент, Лицей № 14 «Здоров'я»
Федчун Наталія Анатоліївна	заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель української мови та літератури, відмінник освіти України, Лицей № 14 «Здоров'я»
Цись Діана Романівна	учениця 9-А класу, Лицей № 14 «Здоров'я»
Цуприк Людмила Сергіївна	вихователь групи продовженого дня, Лицей № 14 «Здоров'я»
Чернусь Юлія Сергіївна	вчитель української мови та літератури, Лицей № 14 «Здоров'я»
Христич Діана Романівна	учениця 8-А класу, Лицей № 14 «Здоров'я»